

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Směnka a šek a jejich využití v bankovní praxi

Plzeň, 2016

Miroslav Harajda

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 30. 3. 2016

.....
Miroslav Harajda

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. et Mgr. Silvii Anderlové za odborné vedení této diplomové práce, její cenné rady a ochotu. Rád bych poděkoval také svojí matce, která mě po celou dobu mého studia podporovala.

Obsah

Úvod.....	1
1 Úvod do terminologie platebního styku.....	3
1.1 Platební styk – pojem.....	3
1.2 Právní úprava platebního styku	3
1.3 Formy platebního styku	5
1.3.1 Hotovostní platební styk	6
1.3.2 Bezhotovostní platební styk	8
1.4 Nástroje platebního styku	9
1.4.1 Hotovost	9
1.4.2 Platební příkazy (hladké platby)	10
1.4.3 Poštovní poukázky	12
1.4.4 Dokumentární platby.....	13
1.4.5 Cenné papíry	17
1.4.6 Bankovní účet	18
1.4.7 Platební karta.....	19
1.4.8 Elektronická peněženka	21
1.4.9 Korespondentské účty a clearing	22
1.4.10 Barterové dohody	23
1.5 Úloha České národní banky v platebním styku	24
2 Směnka.....	26
2.1 Funkce směnek	27
2.2 Směnka vlastní a cizí	28
2.2.1 Směnka cizí a její náležitosti.....	28
2.2.2 Směnka vlastní a její náležitosti.....	29
2.3 Směnky podle jejich splatnosti	30
2.4 Účastníci směnečně-právních vztahů	30
2.4.1 Hlavní účastníci.....	30
2.4.2 Ostatní účastníci jednotlivých směnečných operací	31
2.5 Placení směnky	32
2.6 Akceptace směnky	33
3 Šek.....	34
3.1 Náležitosti šeku.....	35
3.2 Druhy šeků.....	35
3.3 Účastníci šekových vztahů	36
3.3.1 Účastníci hlavní.....	36
3.3.2 Ostatní účastníci šekových vztahů	37
3.4 Předložení šeku k placení	37
3.4.1 Protestace šeku.....	38
4 Využití směnek a šeků v bankovní praxi	40
4.1 Využití směnek v bankovní praxi.....	40

4.1.1	Směnka jako depozitní produkt.....	40
4.1.2	Směnka jako zajištění úvěru	41
4.1.2.1	Depotní směnka	41
4.1.2.2	Směnečné rukojemství.....	42
4.1.2.3	Blankosměnka.....	42
4.1.3	Peněžní úvěry a směnka.....	44
4.1.3.1	Směnečný eskontní úvěr	44
4.1.3.2	Směnečný reeskont	46
4.1.3.3	Negociační úvěr	46
4.1.3.4	Akceptační úvěr	47
4.1.3.5	Ramboursní úvěr.....	48
4.1.3.6	Avalový úvěr	48
4.1.3.7	Směnečný lombardní úvěr	49
4.1.4	Směnka ve spotřebitelských úvěrech	49
4.1.5	Ostatní směnečné obchody.....	51
4.1.5.1	Forfaiting	51
4.1.5.2	Směnečné depo	53
4.2	Využití šeků v bankovní praxi.....	54
4.2.1	Vydávání soukromých šeků	55
4.2.2	Vydávání bankovních šeků	55
4.2.3	Inkaso šeku.....	56
4.2.4	Cestovní šek	57
4.2.5	Blankošek.....	58
4.3	Rizika spojená s využíváním směnek a šeků v platebním styku	59
5	Komparace právní úpravy směnky a šeku v České republice a na Slovensku	61
	Závěr.....	62
	Cizojazyčné resumé.....	65
	Seznam použitých zdrojů	67
	Seznam použitých zkratk.....	71
	Seznam obrázků	72
	Seznam příloh.....	73
	Přílohy	74

Úvod

Tématem této diplomové práce je "Směnka a šek a jejich využití v bankovní praxi". Směnky a šeky jsou stálicemi mezi cennými papíry na našem území, a přestože jejich využití v dnešní době již pravděpodobně nebude tak časté jako v minulosti, podle názoru autora své uplatnění v platebním styku a bankovní praxi stále naleznou. Toto téma si autor práce vybral, protože podle jeho názoru bude velmi zajímavé sledovat kontrast mezi využitím cenných papírů, jež jsou upraveny zákonem č. 191/1950 Sb., směnečným a šekovým, který nabyl účinnosti před více než 65 lety (konkrétně pak 1. ledna roku 1951) a stále se vyvíjejícím platebním stykem, který je neustále modernizován a stále více a více převáděn do elektronické formy. Bude proto velmi zajímavé sledovat, jak směnka a šek ob stojí mezi těmito moderními formami a nástroji platebního styku, jakými jsou například platební karty, elektronické čipy apod., a také s jakou četností jsou tyto dva cenné papíry v současné bankovní praxi využívány

Nejprve se autor této práce zaměří na samotnou definici pojmu platební styk a na jeho jednotlivé formy, což považuje za nezbytné pro porozumění následujícím částem této práce. V následující kapitole se pak autor bude věnovat vybraným institutům a nástrojům, jejichž prostřednictvím dochází v České republice (ale nejen v ní) k platebnímu styku jak mezi fyzickými osobami navzájem, tak i mezi osobami právními, případně kombinovaně mezi těmito subjekty práva. Dále autor uvede ty nejdůležitější právní předpisy, a to jak zákonné, tak i podzákonné, které platební styk upravují, či se jej určitým způsobem dotýkají, čímž jej (přímo či nepřímo) ovlivňují.

Následující kapitola se již bude věnovat směnce jako takové, její definici, účastníkům směnečně-právních vztahů, funkcím směnky atd.

Dalším cenným papírem, který si autor klade za cíl definovat a rozebrat, je šek. Autor nejprve definuje šek jako takový, přičemž budou následovat účastníci šekových vztahů a druhy tohoto cenného papíru podle jednotlivých kritérií.

Ve 4. kapitole se již autor bude plně věnovat využití obou výše zmíněných cenných papírů, tedy šeku a směnky, v bankovní praxi. Jednat se bude zejména o úvěrové produkty, které banky v dnešní době nabízejí, a které jsou spojeny právě se směnkami či šeky. Nejčastěji se v těchto závazkových vztazích bude podle

názoru autora jednat o využití těchto cenných papírů k jejich zajištění, ovšem banky nabízejí i jiné produkty, v nichž budou směnka a šek určitým způsobem figurovat - například eskontní úvěry či speciální druh šeku, který nazýváme šekem cestovním. V této kapitole autor také uvede možná rizika, na která by si lidé v současné době měli dávat pozor, pokud se rozhodnou využívat směnky a šeky v platebním styku.

V poslední kapitole si pak autor klade za cíl v krátkosti porovnat právní úpravu směnek a šeků v České republice a na Slovensku. Jelikož ale právní úprava v obou zmíněných státech vychází ze stejného zákona (č. 191/1950 Sb., směnkového a šekového), který se navíc vyznačuje svojí formální přísností a neměnností, rozdílů bude dle jeho názoru velmi málo.

1 Úvod do terminologie platebního styku

V této kapitole se autor práce bude zabývat úvodem do terminologie platebního styku, což je podle jeho názoru nezbytné k pochopení kapitol následujících. Nejprve bude definován samotný pojem „platební styk“, poté bude uvedena právní úprava, jež se platebního styku dotýká, upravuje jej a zároveň v některých situacích i omezuje. Následovat budou formy platebního styku a jeho jednotlivé nástroje.

1.1 Platební styk – pojem

V širším slova smyslu pod pojmem platební styk rozumíme bankami či jinými finančními institucemi organizovaný systém, který umožňuje peněžní přesuny mezi jednotlivými subjekty hospodářského života. Zmíněný systém tedy zahrnuje, mimo transferů bank a přesunů peněžních prostředků ve prospěch klientů jednotlivých bank, také soubor jednotlivých finančních instrumentů a procesů, jejichž prostřednictvím, či v jejichž důsledku dochází k finančním přesunům.¹

Platebním stykem v užším slova smyslu pak lze obecně označit „*vztah mezi plátcem a příjemcem platby, při kterém dochází k převodu peněžních prostředků mezi těmito osobami, účastníky platebního styku.*“²

Jak uvádí Kalabis, platební styk je z pohledu banky obchodem tzv. bilančně neutrálním, což znamená, že nemá přímý dopad na její bilanci (tj. rozvahu).³

1.2 Právní úprava platebního styku

Základem právní úpravy, vymezující pravidla pro platební styk, je **zákon č. 284/2009 Sb. o platebním styku**. Tento zákon nahradil do té doby platnou a účinnou právní úpravu z roku 2002. Jeho hlavním (ne však jediným) účelem bylo transponování příslušných předpisů evropského práva – zejména Směrnice Evropského parlamentu (dále jen „EP“) a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu, Směrnice EP a Rady 2009/110/ES o přístupu k činnosti institucí

¹ SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2007. ISBN 978-80-7265-107-8. Strana 14.

² JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Petr MRKÝVKA a Ivan TOMAŽIČ. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-155-7. Strana 193.

³ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 43.

elektronických peněz⁴, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností a Směrnicí EP a Rady 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry. Zmíněný zákon upravuje komplexně oblast poskytování platebních služeb, tedy hotovostní a polohotovostní⁵ převody peněz. Rovněž upravuje vydávání elektronických peněz, a v neposlední řadě také provozování platebních systémů.⁶

Platebního styku se dotýká také **zákon č. 21/1992 Sb. o bankách**. Ten, konkrétně ve svém § 1 odst. 3, uvádí, že banka může, kromě činností uvedených v předchozím odstavci vykonávat také činnosti další⁷, pokud jsou jí povoleny v udělené licenci. Mezi těmito vyjmenovanými činnostmi, jež souvisejí s platebním stykem, nalezneme kupříkladu v písmenu c) platební styk a zúčtování, v písmenu d) vydávání a správu platebních prostředků (např. platebních karet a cestovních šeků), nebo v následujícím písmenu f) otevírání akreditivů a v písm. g) obstarávání inkasa.

Mezi další předpisy, jež platební styk přímo upravují, případně se jej alespoň rozsahem své úpravy dotýkají a určitým způsobem jej tak ovlivňují, můžeme zařadit následující:

1) zákonné předpisy:

- zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon směnečný a šekový“),
- zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů,

⁴ Pojem elektronických peněz je definován v § 4 zákona č. 284/2009 Sb. o platebním styku

⁵ Platební služba, která umožňuje výběr hotovosti z platebního účtu, případně naopak vložení hotovosti na platební účet.

⁶ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7. Strana 356.

⁷ přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry (pokud k těmto činnostem má příslušnou bankovní licenci dle § 4 téhož zákona.

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, a také například
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů;

2) podzákoné předpisy:

- vyhláška č. 169/2011 Sb., o stanovení pravidel tvorby čísla účtu v platebním styku,
- vyhláška č. 141/2011 Sb., o výkonu činnosti platebních institucí, institucí elektronických peněz, poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu a vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu, nebo například také
- vyhláška č. 140/2011 Sb., o platebních systémech s neodvolatelností zúčtování.

1.3 Formy platebního styku

Platební styk je možno rozdělit podle několika hledisek. Tím hlavním a zřejmě nejdůležitějším rozdělením bude rozdělení platebního styku **podle toho, jakou formou dochází k jednotlivým platbám**, na:

- a) hotovostní - kdy dochází k přesunům peněz v hotovosti, a
- b) bezhotovostní - při němž dochází k úhradě či inkasu peněz formou bezhotovostního převodu mezi účty příjemce a plátce, vedených u některé z bank (či jiné instituce nabízející tyto služby).

Platební styk však můžeme dělit i podle mnoha dalších kritérií, například:

1) podle místa, kde dochází k platbám na:

- a) tuzemský – platební styk ve stejné měně uvnitř jednoho státu a v jeho měně, a
- b) zahraniční – platební styk mezi subjekty zahraničními a tuzemskými. Radíme sem i platby, jež jsou provedeny v zahraničí tuzemským subjektem,

- c) přeshraniční – jedná se o převod prostředků v rámci Evropské unie, případně Evropského hospodářského prostoru, který je upraven zejména Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 ze dne 16. září 2009 o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení (ES) č. 2560/2001, v platném znění;

2) podle toho, zda je platba vázána na průvodní dokumenty na:

- a) hladké platby – takové platby, které nemají vazbu na předání průvodní dokumentace⁸, a
- b) dokumentární platby – platby, které jsou vázány na předání průvodních dokumentů;

3) podle lhůt k provedení na:

- a) platby expresní (přednostní nebo také urychlené) – platby, při nichž dochází k okamžitému odepsání peněžních prostředků z účtu plátce a současně k jejich okamžitému připsání na účet příjemce, a
- b) platby standardní – platby, k jejichž provedení dojde (na základě příkazu klienta) podle předem stanovených pravidel, lhůt a podmínek;

4) podle toho, zda banka vstupuje do závazku, jehož se platba týká na:

- a) platby závazkové – platby, při nichž banka určitým způsobem vstupuje (vedle klienta či dokonce na jeho místo) do závazku při uskutečňování platby, a
- b) platby bezzávazkové – platby, při jejichž uskutečňování banka do závazku nijak nevstupuje. Vystupuje tedy pouze jako převodce platby z jednoho účtu na jiný a nestává tak vůbec součástí závazkového vztahu.⁹

1.3.1 Hotovostní platební styk

Hotovostní platební styk, který je někdy také nazýván jako hotovostní peněžní oběh, je možno definovat jako peněžní přesuny mezi fyzickými i

⁸ MARVANOVÁ, Marie. Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě. 3. rozš. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-x. Strana 29.

⁹ MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5. Strana 28.

právníckými osobami, které jsou uskutečněné za použití tzv. zákonných platidel, tedy bankovek a mincí.¹⁰

K platebnímu styku hotovostnímu dochází v situacích, kdy není bezhotovostní platba účelná (např. v situaci, kdy plátce hradí malé částky) nebo je bezhotovostní platba v dané situaci neproveditelná – např. příjemce platby neakceptuje bezhotovostní platbu, nemá příslušný terminál, případně platba proveditelná je, ale pouze s jistými obtížemi pro jednu ze stran (či obě strany). Hotovostní platební styk je upřednostňován a využíván také v situacích, kdy jeden ze subjektů (příp. oba) příliš nedůvěřuje partnerskému subjektu, tedy existuje určitá pochybnost o jeho schopnosti splácet své závazky.

Výhodou hotovostního platebního styku oproti bezhotovostnímu je fakt, že hotovostní platby lze uskutečňovat bez přičinění zprostředkující instituce, kterými jsou ve většině případů banky. Za další výhodu lze označit také to, že držitelé hotovostních peněz mají nepřetržitou kontrolu nad svými volnými finančními prostředky, které mají v určitý moment k dispozici. Hotovostní platební styk je také často upřednostňován v situacích, kdy chce jeden ze subjektů zůstat v anonymitě, což bezhotovostní platební styk neumožňuje.¹¹

Nejdůležitějším zdrojem právní úpravy hotovostního platebního styku je od 1. července 2011 zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí. Hlavní význam tohoto zákona spočívá v tom, že stanovuje obecnou povinnost přijímat zákonné peníze, čímž právně zajišťuje nucený oběh neplnohodnotných peněz.¹² Tato povinnost však není úplně absolutní a bezvýjimečná. Záleží tedy vždy na tom, o jaký konkrétní subjekt se jedná.

Od 1. prosince roku 2014 je účinná novela¹³ zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, která snižuje limit pro platby v hotovosti. Dřívější limit 350 tisíc Kč byl snížen na 270 tisíc Kč. Zmíněnou novelizací byla také rozšířena dřívější definice toho, kdy se jedná o platbu na niž se zákonné omezení vztahuje. Původní zákon totiž upravoval omezení plateb pouze, co se týče uhrazování závazků. Mohlo se tak tedy například stát, že věřitel i přes zákonné omezení předal dlužníkovi nadlimitní sumu v hotovosti, protože nebyl tímto

¹⁰ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 44.

¹¹ MACHALA, Karel. Hotovost je (zatím) nenahraditelná. *ihned.cz* [online]. Praha, 19. 2. 2004 [cit. 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://ihned.cz/c1-13981750-hotovost-je-zatim-nenahraditelna>

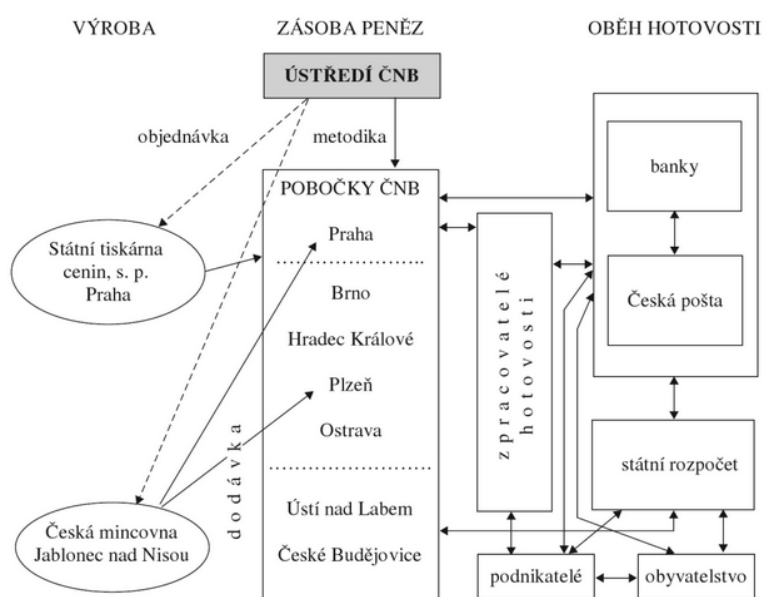
¹² BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7. Strana 346.

¹³ Zákon č. 261/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu

zákonem považován za plátce, na nějž by se omezení plateb vztahovala. Na tuto problematiku upozorňoval několikrát i Nejvyšší správní soud. Nejen díky tomu poté došlo k rozšíření definice pojmu „plátce“ a zákon se tak již výslovně vztahuje i na platby týkající se půjček, reálných smluv nebo také darování. Zmíněná novela také nově upravuje výslovný zákaz přijmout platbu v hotovosti i na straně příjemce. Předchozí zákon totiž sice na jedné straně stanovoval pokutu až do výše 500 tisíc Kč za platbu v hotovosti ze strany plátce převyšující zákonný limit, ovšem nijak neupravoval odpovídající zákaz přijetí této platby ze strany příjemce.¹⁴

Oběh hotovosti v České republice dle názoru autora výborně ilustruje následující schéma.

Obrázek č. 1 - Schéma oběhu hotovosti v České republice

Zdroj: POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7. Strana 157.

1.3.2 Bezhotovostní platební styk

Právní úpravu bezhotovostního platebního styku je možno nalézt v zákonných i podzákonných předpisech, ale také v právních předpisech Evropské unie. Univerzální právní předpis, upravující bezhotovostní platební styk jako celek, bychom tedy hledali marně.

¹⁴ Nový rok ve vaší peněžence. Velký přehled změn. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 2015 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/zmeny-v-roce-2015-novinky-osobni-finance/r~8a9d3e0e8f7f11e4a10c0025900fea04/>

Platební styk bezhotovostní je v dnešní moderní době stále více a více na vzestupu. Je to podle názoru autora této diplomové práce dáno zejména tím, že může být realizován v podstatě kdykoliv, na kterémkoliv místě a také poměrně rychle. Jeho nespornou výhodou je fakt, že člověk u sebe nemusí stále nosit hotovost a také to, že nemůže dojít k situaci, kdy by příjemce platby omylem přijmul padělané peníze. I bezhotovostní platební styk má však své určité nevýhody – například je, na rozdíl od toho hotovostního, závislý na fungování elektronických zařízení, jejichž prostřednictvím dochází k jednotlivým platbám. Jak vidno, oba druhy platebního styku (bezhotovostní a hotovostní) mají svá pozitiva i negativa a vzájemně se tak doplňují a koexistují, čímž dávají subjektům platebního styku na výběr, kterou z možností k uskutečnění plateb si zvolí.¹⁵

Podmínkou, k uskutečnění plateb prostřednictvím bezhotovostního platebního styku je, aby jak osoba platící, tedy příkazce platby, tak příjemce měli otevřený účet u některého z peněžních ústavů. Nezáleží přitom, zda se jedná o účet běžný – který bude tím nejčastěji využívaným typem, nebo například o účet kontokorentní. Svým majitelům tyto účty neslouží pouze k uskutečňování platebního styku, ale mnohdy také k úvěrovým obchodům, investicím do cenných papírů či obchodům devizovým.

1.4 Nástroje platebního styku

Jako nástroje platebního styku označujeme instrumenty, jejichž prostřednictvím dochází k jednotlivým platbám mezi příjemcem a plátcem.

1.4.1 Hotovost

Existence tzv. hotových peněz, tedy fyzicky existujících peněz, je podmínkou pro možnost realizace hotovostního platebního styku.

Jak uvádí Máče: „*Bankovkami jsou papírové peníze emitované centrální bankou. Mince jsou naproti tomu kovové peníze, většinou menších nominálních hodnot.*“¹⁶

Z výše uvedené definice tedy plyne rozdělení hotovosti na:

- a) mince a
- b) bankovky.

¹⁵ MACHALA, Karel. Hotovost je (zatím) nenahraditelná. Ihned.cz [online]. Praha, 19. 2. 2004 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://ihned.cz/c1-13981750-hotovost-je-zatim-nenahraditelna>

¹⁶ MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5. Strana 34.

Mince bývaly v minulosti raženy z různých drahých kovů, případně jejich směsí, které určovaly jejich hodnotu. Dnes již mince z drahých kovů ani jejich slitin vyráběny nejsou, tudíž jejich hodnota je určována na základě předpisů České národní banky. V současnosti na trhu existují a používají se k platbám mince následujících hodnot: 1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10 Kč, 20 Kč a nejvyšší nominální hodnotu pak zastává mince s hodnotou 50 Kč.

Co se týče bankovek, jedná se o papírové peníze o určité nominální hodnotě, které musí být na základě zákona přijímané jako platební prostředek. Někdy bývají bankovky definovány také jako cenné papíry na majitele, které jsou bezúročné a mají svou nominální hodnotu. V České republice jsou v současnosti platné bankovky v nominálních hodnotách od 100 Kč až po 5 000 Kč.¹⁷

Vydávání bankovek v České republice upravuje v současné době zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

1.4.2 Platební příkazy (hladké platby)

„Platebním příkazem je pokyn poskytovateli, jímž plátce nebo příjemce žádá o provedení platební transakce.“¹⁸

Základním rozdělením platebních příkazů je dělení na:

1) Příkaz k úhradě (jednorázový)

Jedná se o jednoduchý a rychle zpracovatelný instrument platebního styku, který řadíme mezi bezzávazkové a zároveň hladké platby. Je to jednorázový, bance směřovaný, pokyn provedený plátcem, aby provedla platbu – tedy aby převedla peníze z jeho účtu na účet příjemcův.¹⁹

Povinné náležitosti příkazu k úhradě:

- označení „příkaz k úhradě“ nebo „příkaz k inkasu“,
- čísla účtů plátce i příjemce platby,
- částka uvedená v české měně,
- podpis a případně i otisk razítka podle platného podpisového vzoru, elektronický podpis nebo jiný kód, který identifikuje příkazce,

¹⁷ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Často kladené dotazy - Vysvětlení pojmů bankovka, státovka, obchodní mince, pamětní bankovka a mince. Cnb.cz [online]. [cit. 27-02-2016]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/vysvetleni_pojmu_bankovka_statovka.html

¹⁸ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. Bankovní obchody. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-510-8. Strana 49.

¹⁹ MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5. Strana 38-42.

- u plateb, které jsou příjmem či výdajem státního rozpočtu ČR, je povinným údajem také konstantní symbol stanovený Ministerstvem financí.

Nepovinné náležitosti příkazu k úhradě:

- datum splatnosti příkazu (den, kdy mají být u účtu plátce odepsány peněžní prostředky; platba je pak provedena v nejbližší pracovní den),
- variabilní symbol – údaj čítající deset čísel, sloužící k bližší identifikaci platby; plátce a příjemce se na něm mohou dohodnout (většinou se jedná o rodné číslo jednoho z nich nebo například číslo objednávky či faktury),
- specifický symbol – desetimístný údaj, který stejně jako variabilní symbol slouží k podrobnějšímu označení platby,
- textový údaj – volné pole, které umožňuje příkazci identifikovat platbu vlastními slovy. Jeho maximální délka je 140 znaků, přičemž nezáleží na tom, zda se jedná o čísla či písmena.²⁰

2) Příkaz k inkasu (jednorázový)

Jedná se o příkaz ze strany příjemce platby bance, aby odepsala z účtu plátce stanovenou částku a připsala ji ve prospěch jeho účtu, který má banky vedený. Co se týče náležitostí, jsou u příkazu k inkasu shodné jako u příkazu k úhradě (viz výše). Liší se pouze tím, že jsou mezi sebou vyměněny pozice čísla účtu na vrub a čísla účtu ve prospěch.²¹

3) Hromadný příkaz k úhradě/k inkasu

Tento nástroj platebního styku je subjekty využíván v situacích, kdy je potřeba zúčtovat více položek najednou. Postačí tedy jeden formulář, který umožňuje zápis vícero položek, což je zejména pro klienta, který nemusí povinné údaje vypisovat několikrát, ale i pro banku samotnou daleko efektivnější a rychlejší možnost. Hromadným příkazem je tedy na vrub účtu plátce zúčtováno najednou několik operací ve prospěch účtů vícero příjemců. Opakem hromadného

²⁰ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 57-58.

²¹ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012, 168 s. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 56.

příkazu k úhradě je hromadný příkaz k inkasu, kdy je několik operací zúčtováno z vícero účtů několika plátců a to ve prospěch jednoho účtu příjemce.²²

4) Trvalý příkaz k úhradě, příp. k inkasu

Trvalé příkazy jsou vhodným nástrojem v případě, že se určité operace opakují v předem určeném intervalu (většinou na základě smlouvy mezi plátcem a příjemcem). Využití trvalých příkazů jistě zná většina lidí. Jedná se například o platby měsíčního nájemného, případně jiných poplatků s nájmem souvisejících, případně platby pojistného apod. Výhodou je, stejně jako u hromadného příkazu, fakt, že povinné údaje stačí zadat pouze jednou, nikoliv zvlášť u každé platby.

1.4.3 Poštovní poukázky

Dalším, a v České republice velmi hojně užívaným nástrojem platebního styku, jsou poštovní poukazy, které řadíme mezi základní poštovní služby. Jejich úpravu nalezneme v zákoně č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ten ve svém § 2 definuje některé základní pojmy, z nichž pro účely této práce bude jistě nejdůležitější samotná definice poštovního poukazu jako takového, která se nachází v písmenu b). Poštovním poukazem je dle tohoto ustanovení „*poštovní služba, jejímž účelem je dodání poukázané peněžní částky.*“ Základními účastníky platebního styku uskutečněného skrze poštovní poukaz je zprostředkovatel (osoba, která poskytuje poštovní služby), odesílatel platby a adresát platby. Určen může být případně také příjemce platby, má-li (případně může-li) být poukázaná částka vyplacena osobě odlišné od adresáta. V opačném případě osoby adresáta a příjemce splývají.²³

V České republice existují poštovní poukázky typu A, B, C a D, přičemž využití u obchodních bank se týká pouze poukázek A a B. Poukázky typu C a D slouží ke zprostředkování pouze hotovostních plateb a to výhradně mezi jednotlivými klienty České pošty.

Poštovní poukázky typu A slouží k zasílání peněz, které klient složí v hotovosti u poskytovatele poštovních služeb a které jsou určeny k připsání v bezhotovostní formě na předem určený účet klienta některé z bank.

²² SCHLOSSBERGER, O; SOLDÁNOVÁ, M. *Platební styk*. 3. přepr. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a.s., 2007. ISBN 978-80-7265-107-8. Strana 83.

²³ zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů

Co se týče poukázky typu B, ta slouží naopak k vyplácení hotovosti prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb. Klient vypracuje příkaz k úhradě na souhrnnou částku veškerých poštovních poukázek typu B a tuto částku převede ve prospěch účtu pošty. Pošta po zaúčtování částky distribuuje vyhotovené poukázky určeným příjemcům.²⁴

1.4.4 Dokumentární platby

Využití dokumentárních plateb se pojí zejména s jistou mírou nejistoty při obchodních operacích, kdy se strany navzájem neznají, je mezi nimi navíc (v mezinárodním obchodě) mnohdy také jazyková bariéra a v neposlední řadě také pochybnosti o bonitě kupujícího a z druhé strany pochybnosti o ochotě dodat sjednané zboží, ve sjednané kvalitě a kvantitě, ze strany prodávajícího. Riziko může představovat také ekonomická či politická situace panující v zemích, z nichž jednotliví obchodníci pocházejí. Právě kvůli všem těmto zmíněným faktorům, které mohou ovlivňovat vzájemný obchodní vztah, bylo nutné najít takový platební instrument, díky kterému budou tato rizika minimalizována a obě strany dostanou to, co si vzájemně sjednaly. Právě proto vznikly tzv. dokumentární platby, mezi něž řadíme dokumentární inkaso a dokumentární akreditiv – tedy platby vázané na předložení určitých dokumentů, které platbu doprovází.²⁵

Tyto dokumenty bývají ve většině případů předkládány bankám, ovšem není výjimkou ani situace, kdy jsou předkládány částečně bankám a částečně samotným dopravcům. Zmíněné dokumenty, jež platbu (obchod) provázejí, můžeme rozdělit následovně:

- podle charakteru na: dispoziční a legitimační,
- podle funkce na: inkasní, dopravní, skladovací, pojišťovací a pomocné,
- podle obsahu na: čisté a tzv. „se závadami“ a
- podle vyhotovení na: originály, duplikáty, kopie, opisy a náhradní dokumenty.²⁶

²⁴ KALABIS, Zbyněk. Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 71-72.

²⁵ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. Bankovníctví. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 175-176.

²⁶ MARVANOVÁ, Marie. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozš. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X. Strana 53-54.

1) Dokumentární inkaso

Jedná se o jednu z nejčastějších forem zejména platebního styku mezinárodního. Neznamena to však, že by se dokumentární inkaso v platebním styku tuzemském nevyužívalo vůbec. Dokumentární inkaso je příkazem ze strany příkazce směřovaný jeho bance, aby tato předala, buď sama, nebo prostřednictvím tzv. korespondenční banky, určené třetí osobě (kupujícímu) konkrétní dokumenty oproti zaplacení určité peněžní sumy.²⁷

Dokumentární inkaso řadíme z pohledu banky mezi tzv. bezzávazkové platby, což znamená, že banka při tomto druhu plateb nijak nevstupuje do závazku osob, mezi kterými k platbě dochází. Banka tedy vystupuje pouze jako prostředník, jehož jediným úkolem je provedení příkazcem požadovaných inkasních úkonů. Nemůže tedy nijak ovlivnit schopnost a vůli platit ze strany kupujícího.

Dokumentární inkaso je výhodné zejména při dovozu. Kupující (v tuzemském platebním styku odběratel) díky tomuto způsobu platby nemusí mít vázané finanční prostředky, přičemž tento způsob placení pro něho není nijak zvlášť nákladný. Pro prodávajícího (vývozce) je výhodou fakt, že kupující nezíská dokumenty ke zboží jinak, než proti zaplacení kupní ceny. Nemá však nikde zaručeno, že kupující zboží opravdu nakonec odebere – tedy, že zaplatí kupní cenu. Proto se tento způsob plateb vývozcům doporučuje pouze v takových případech, kdy jsou si jistí, že kupující opravdu zboží odebere a zaplatí kupní cenu výměnou za dokumenty, a také pokud si může být jistý, že nehrozí jiná rizika (např. politické změny v zemi kupujícího).²⁸

Dokumentární inkaso se u nás řídí ustanovením § 2699 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem a také Jednotnými pravidly pro inkasa (Uniform Rules for Collections, konkrétně pak URC-522, s účinností od 1. ledna roku 1996), která publikovala Mezinárodní obchodní komora v Paříži. Jimi se dokumentární inkaso řídí pouze v případě, že je v něm obsažena doložka, ze které jejich uplatnění vyplývá. Dle těchto pravidel je inkasní pohledávka pohledávkou klienta, a nikoliv banky. Té jsou dokumenty provázející platbu pouze svěřeny k provedení inkasa.

²⁷ případně oproti splnění jiných tzv. „inkasních podmínek“, které, pokud existují, musí být určeny již v kupní smlouvě, která byla mezi prodávajícím a kupujícím uzavřena, a to v části upravující platební podmínky.

²⁸ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 183.

Průběh dokumentárního inkasa:

1. **stanovení dokumentárního inkasa jako platební metody** mezi kupujícím (dovozce) a prodávajícím (vývozce) a stanovení konkrétních podmínek pro inkaso,
2. **vystavení příkazu k inkasu** ze strany prodávajícího a **odeslání potřebných dokumentů jeho bance**,
3. **uhrazení kupní ceny**, stanovené v kupní smlouvě, ze strany kupujícího,
4. **vydání dokumentů provázejících zboží** ze strany banky prodávajícího.²⁹

Co se týče administrace spojené s dokumentárním inkasem, tu provádí banka prodávajícího, která využívá vybudované sítě svých korespondentských bank.

2) Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv řadíme z pohledu banky mezi tzv. platby závazkové. To znamená, že banka již do samotného závazku vstupuje a není již pouhým prostředníkem, jako je tomu u dokumentárního inkasa. Jedná se o jeden z nejdůležitějších platebních instrumentů v mezinárodním obchodu – zejména při dovozu a vývozu zboží. Stejně jako u dokumentárního inkasa se ale i s dokumentárním akreditivem můžeme setkat i v tuzemských vztazích, a to mezi kupujícím a prodávajícím. Jedná se o závazek banky (v písemné formě), který je vystavený na základě žádosti příkazce, že poskytne určité plnění kupujícímu či jiné osobě, tzv. beneficiantovi, jestliže budou splněny určité podmínky. Tyto podmínky nazýváme podmínkami akreditivními.³⁰

Všechny zúčastněné banky se u akreditivních operací zabývají pouze předložením požadovaných dokumentů, nikoliv samotným zbožím či službami, jichž se dokumenty týkají.³¹

Zákonnou úpravu dokumentárního akreditivu nalezneme v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, konkrétně pak v jeho v § 2690 odst. 1, jehož znění je následující: „*Při dokumentárním akreditivu výstavce akreditivu plní*

²⁹ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 184.

³⁰ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozšíř. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X. Strana 105-108.

³¹ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 176.

oprávněnému, jsou-li mu včas předloženy dokumenty určené akreditivem v souladu s akreditivními podmínkami. To platí i v případě, jsou-li dokumenty předloženy výstavci pověřenému akreditivem.“

Vzhledem k tomu, že v některých státech není dokumentární akreditiv zákonnými normami vůbec upraven, vyvinuly se mezi obchodníky zvyklosti, které jsou již tak zavedené, že se dá říci, že zákonnou úpravu v těchto státech velmi dobře nahrazují. Z této praxe se postupem času vyvinuly Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy³². K zatím poslední revizi³³ těchto pravidel došlo publikací Mezinárodní obchodní komory č. 600, v roce 2007. Jak bylo uvedeno výše, nejedná se o právní normy, ale přesto jsou bankami tato Jednotná pravidla dodržována a jsou závazná, pokud je na akreditivu uvedena doložka, že tento podléhá Jednotným pravidlům a zvyklostem pro akreditivy. Česká právní úprava akreditivů není s těmito pravidly a zvyklostmi v rozporu, tudíž mohou tyto dvě oblasti vedle sebe koexistovat a i se vzájemně doplňovat.³⁴³⁵

Dokumentární akreditivy patří mezi oblíbené nástroje platebního styku zejména u vývozců, kteří díky nim mají bankou zajištěné poskytnutí akreditivního plnění. Pro odběratele je výhodou fakt, že aby se dodavatel dostal k penězům, musí nejprve bance prokázat, že řádně splnil všechny akreditivní podmínky. To prokáže zejména předložením veškerých požadovaných dokumentů³⁶ v době, kdy je akreditiv platný. Co se týče bank, ty zkoumají předložené dokumenty velmi přísně a pokud by nějaký z požadovaných dokumentů nebyl předložen, případně by obsahoval závažné formální vady, banka zabráni čerpání akreditivu. Z toho jasně plyne, že výhodný je akreditiv pouze pro spolehlivého dodavatele, který si může být jistý, že pokud určené podmínky opravdu řádně a včas splní, dostane zapláceno. A to i v případě, pokud by odběratel zboží nakonec nechtěl zaplatit nebo převzít.³⁷

Důležité je také zmínit, že akreditiv není nijak závislý na obchodu, z něhož vzešel (v čemž autor práce spatřuje podobnost se směnkou, protože směnečně-

³² ang. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP-600, Revision 2007)

³³ ke kterým dochází periodicky

³⁴ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 176.

³⁵ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4. Strana 83-84.

³⁶ převážně se bude jednat o typ přepravního dokumentu, případně skladištního listu + například jakostního certifikátu

³⁷ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4. Strana 82-83.

právní závazky také nejsou nijak vázány na jiné skutečnosti, než na platný vznik a existenci směnky a její včasné předložení).

1.4.5 Cenné papíry

Dalšími nástroji platebního styku jsou cenné papíry. Po rekodifikaci soukromého práva, k níž došlo k 1. lednu roku 2014, jsou cenné papíry (do té doby upravené zákonem č. 591/1992 Sb., o cenných papírech) upraveny občanským zákoníkem, který cenný papír definuje jako listinu, s níž „je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.“³⁸

Z uvedené zákonné definice lze vyčíst dva základní požadavky na cenný papír, jimiž jsou:

- **forma listiny** a
- **vtělení** (inkorporování) určitého **práva** do tohoto cenného papíru takovým způsobem, že bez něho jej nelze uplatňovat ani s ním jinak operovat (např. převádět právo plynoucí z cenného papíru na jiné osoby).

Listinu můžeme definovat jako jakýkoliv hmotný nosič informací, který je způsobilý zachytit projev vůle a také jej následně i uchovat, dokud nedojde k uplatnění práva, které je s takovou listinou spojeno. Nejčastějším nosičem cenného papíru bude samozřejmě list papíru, ale jak uvádí Kovařík³⁹ v minulosti byla například za platnou uznána směnka, která byla vypsána na dřevěné krabici od doutníků, kde byl podpis jejího výstavce a ostatní povinné náležitosti.

Co se týče výše zmíněného vtělení práva do cenného papíru, je na tomto místě nutno uvést také tzv. umořovací řízení, které upravuje zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ve svém ustanovení § 303 a násl. Vzhledem k tomu, že je určité právo vtěleno do cenného papíru a nelze toto právo uplatnit jinak, než předložením tohoto cenného papíru, bylo potřeba ošetřit i případy, kdy dojde například ke ztrátě této listiny a nebo situace, kdy by dlužník (či jiná osoba) tuto listinu zničil. Právě k tomu slouží zmíněné řízení o umoření listin, v němž může dojít soudním rozhodnutím k nahrazení listiny cenného papíru do doby, než bude vydána listina náhradní.

³⁸ ustanovení § 514 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

³⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 22-23.

Jak ale uvádí Pauly, k výše uvedeným znakům mohou přibýt znaky další. Mohou jimi být požadavek na to, aby cenný papír byl nutně listinou o právu a také požadavek na to, aby právo, jež z listiny cenného papíru vyplývá (jež je do něj inkorporováno), bylo hmotným právem soukromoprávní povahy.⁴⁰

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve svém § 518 odst. 2 rozděluje cenné papíry na ty, které jsou na řad a na ty, které jsou na doručitele. Za cenný papír na řad považujeme takový, který obsahuje jméno oprávněné osoby. Naopak cenný papír, který jméno oprávněné osoby neobsahuje, považujeme za cenný papír na doručitele. Toto dělení je důležité pro další operace s cennými papíry, zejména pak pro jejich převody.

Mezi nejčastěji využívané cenné papíry v České republice řadíme akcie, zatímní listy, kmenové listy, podílové listy, dluhopisy, směnky a šeky. Nejdůležitějšími z nich pro účely této práce budou směnka a šek, kterým budou věnovány následující kapitoly, a z toho důvodu jsou na tomto místě pouze výčtem zmíněny.

1.4.6 Bankovní účet

Základním prvkem bezhotovostního platebního styku, bez něhož by vlastně tento nemohl existovat, je bankovní účet. Až s jeho existencí je možno využívat některých navazujících služeb, jež jsou bankami či jinými finančními institucemi v dnešní době nabízeny. Nejčastějším produktem budou tzv. běžné účty, které jsou určenými pro fyzické či právnické osoby a mohou být vedeny buď v české měně a nebo v měně cizí.⁴¹

Postupem doby a také díky velké konkurenci se banky navzájem často předhánějí, která z nich svým klientům nabídne nejvýhodnější služby – i proto dnes již není pro zákazníky problém najít takovou banku, která nabízí vedení bankovního účtu naprosto bez poplatků. Nabídkou těchto tzv. „bezpoplatkových účtů“ se bankám daří oslovovat stále více nových klientů, čímž zvyšují procento lidí, kteří mají vlastní bankovní účet a postupem času díky tomu upřednostňují bezhotovostní platební styk před tím hotovostním.

Zřízení účtu u banky je v dnešní době velmi rychlé a snadné. Postačí jedna návštěva pobočky banky, kde dojde k podpisu smlouvy o zřízení účtu, nebo již lze

⁴⁰ PAULY, Jan. *Základní teoretické otázky cenných papírů*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-650-5. Strana 36.

⁴¹ tyto nazýváme jako účty devizové

účet otevřít tzv. „online“ pouze přes internetovou stránku banky s následným popisem smlouvy, která dojde poštou na klientovu adresu a kterou po podpisu opět zašle zpět bance.

Podmínkou, aby si fyzická osoba mohla založit svůj účet, je dosažení určitého věku⁴² a její svéprávnost, tedy „*způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)*“.⁴³ V opačném případě bude nutná přítomnost zákonného zástupce, případně opatrovníka.

1.4.7 Platební karta

K bankovnímu účtu se úzce váží také platební karty, jejichž prostřednictvím můžeme z našeho účtu vedeného u banky vybírat volné prostředky z bankomatů nebo provádět platby u obchodníků bez nutnosti nosit s sebou hotovost.

Speciálním typem platebních karet jsou karty embosované, což jsou platební karty, které jsou kromě elektromagnetického pruhu (čipu) sloužícího k výběru z bankomatů a k placení u obchodníků pomocí elektronických terminálů vybaveny navíc tzv. embossingem⁴⁴, jež umožňuje i platbu u obchodníků, kteří mají k dispozici pouze mechanické čtečky (imprintery). Výhodou a hlavním účelem tohoto druhu karty je tedy možnost platby u obchodníka i tehdy, pokud tento nemá k dispozici elektronický terminál, případně jej má, ale elektronická komunikace selže.⁴⁵

V dnešní době také již existují a jsou hojně využívány platební karty **bezkontaktní** – u nichž stačí pouhé přiložení k terminálu, aby došlo k uskutečnění platby. Platby nepřevyšující 500,- Kč jsou uskutečňovány dokonce bez nutnosti ověření PIN kódem.⁴⁶ To je na jednu stranu velmi pohodlné a rychlé, ovšem na druhou stranu, pokud kartu uživatel ztratí nebo pokud by mu byla karta odcizena a uživatel by ji nestihl (protože nevěděl, že byl okraden) okamžitě zablokovat, může být tento typ karet velmi snadno zneužitelný

⁴² většinou věku 18 let, ovšem je nutno brát v potaz i existující dětská konta či studentské účty. I u nich je ovšem potřeba podpisu zákonného zástupce při zakládání těchto účtů.

⁴³ ustanovení § 15 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

⁴⁴ reliéfním, či jinak vystupujícím, písmem

⁴⁵ Finanční vzdělávání - Slovníček Bankovníctví. *Finanční vzdělávání* [online]. Praha, 2007 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=223>

⁴⁶ ang. Personal Identification Number; speciální bezpečnostní čtyřmístní kód, který obdržíme společně s platební kartou. Lze samozřejmě následně změnit podle preferencí zákazníka.

několikanásobnými platbami u různých obchodníků, které by nepřevyšovaly zmíněný limit ve výši 500,- Kč.

Platební karty jsou vydávány prostřednictvím obchodních bank tzv. karetními asociacemi (EuroCard, VISA, American Express nebo také MasterCard a další) a můžeme je obecně rozdělit na:

- **karty debetní**, které jsou vydávány k běžným účtům, jejichž prostřednictvím je možné čerpat prostředky pouze do výše tzv. disponibilního zůstatku, a
- **karty kreditní**, které jsou vydávány k úvěrovým účtům. K jejich vydání je většinou potřeba splnit a doložit určitý měsíční příjem.⁴⁷

Platební karta obsahuje následující údaje:

- údaj o vydavateli karty,
- systém platebních karet, do něž patří,
- zda se jedná o kartu tuzemskou či zahraniční,
- číslo karty,
- platnost karty (ve formátu měsíc/rok) a
- jméno držitele karty.⁴⁸

Platební karty již mohou být v dnešní době nahrazeny různými čipy, které banky nabízejí svým klientům a které lze například zavěsit na klíče a mít je tak stále u sebe. Nejnovějším trendem v bezkontaktních platbách jsou také platby prostřednictvím mobilních telefonů, jež jsou vybaveny technologií NFC⁴⁹. Velcí výrobci mobilních telefonů se tak předhánějí, kdo nabídne lepší a důmyslněji zabezpečený systém. Existují tak již například Apple Pay, Samsung Pay a další. K provedení platby tak stačí pouze mít u sebe mobilní telefon s NFC, který je propojen s platební kartou a bankovním účtem uživatele. Mnoho dnešních telefonů je již vybavena velmi dobrou bezpečnostní výbavou, která již zahrnuje např. čtečky otisků prstů, případně se již pracuje na snímači oční duhovky, takže lze již mluvit o velmi vysoké bezpečnosti zmíněných plateb prostřednictvím mobilních telefonů.

⁴⁷ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 94.

⁴⁸ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 170.

⁴⁹ ang. Near Field Communication

1.4.8 Elektronická peněženka

Dle slovníku finančního arbitra je elektronickou peněženkou „*produkt podobný platební kartě, který však není spojen s běžným nebo úvěrovým účtem, jenž je určen především k platbám drobných transakcí, které se nevyplátí zúčtovat po jednotlivých položkách.*“⁵⁰

Zřejmě nejznámější elektronickou peněženkou, která je využívána i českými občany, je služba PayPal. Jedná se o elektronickou peněženku, která je prostředníkem mezi již existujícími bankovními účty prodejců a nakupujících, kteří si část svých volných peněžních prostředků převedou právě do virtuální peněženky. Situace je obdobná tomu, jako kdyby oba subjekty měly účty u jedné a té samé banky, takže platby jsou velmi rychlé i přesto, že se mnohdy jedná o platby přeshraniční. Namísto čísla bankovního účtu a jména jsou subjekty internetových platebních systémů identifikovány prostřednictvím svých e-mailových adres. Výhodou je, že e-mailová adresa může být propojena s více kartami a tyto karty současně mohou být vydané různými bankami.⁵¹

Za elektronické peněženky jsou mnohdy považovány, a autor je stejného názoru, také karty vydávané dopravními podniky (např. nevalně proslulá pražská Opencard⁵², či Plzeňská karta, která může být, v době psaní této diplomové práce, nahrazena novou službou s názvem „Plzeňská mini“ - tedy malým čipem, který Plzeňskou kartu, co se týče funkcí, dokáže plně nahradit⁵³), které si člověk předem vložením hotovosti tzv. nabije na určitou částku, která je později jednotlivými platbami jízdného čerpána až do jejího úplného vyčerpání. Stejně mnohdy fungují také různé dárkové poukázky, kdy například namísto dárku někoho obdarujeme poukazem (voucherem) z jeho oblíbeného obchodu, který je předplacen na určitou sumu, jež může být v tomto obchodě čerpána⁵⁴.

⁵⁰ Slovník pojmů. *Kancelář finančního arbitra* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/informace-pro-verejnost/slovník-pojmu.html>

⁵¹ Nový trend v placení na internetu: elektronická peněženka. *Finparada.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/2473-Novy-trend-placeni-na-internetu-elektronicka-penezenka.aspx>

⁵² ta by měla být od poloviny roku 2016 nahrazena kartou s názvem „Lítačka“

⁵³ Pro koho je určena: Plzeňská mini - Plzeňská karta. *Plzenskakarta.cz* [online]. Plzeň, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.plzenskakarta.cz/plzenska-mini/pro-koho-je-urcena/>

⁵⁴ většinou se k těmto poukázám vztahují určitá předem stanovená pravidla, která mohou spočívat například v povinnosti vyčerpat poukaz najednou apod.

1.4.9 Korespondentské účty a clearing

K mezibankovnímu platebnímu styku (tedy zúčtování jednotlivých operací mezi bankami) může probíhat jedním ze dvou základních způsobů, kterými jsou:

- vedení tzv. korespondentských účtů a
- tzv. clearing.⁵⁵

Co se týče **korespondentských účtů**, existují dvě formy těchto účtů. Prvním z nich je NOSTRO účet, tedy účet, který má banka A otevřený u banky B. Druhým typem korespondentského účtu je tzv. LORO účet. Jedná se o účet, který naopak banka A vede pro banku B. Prostředky, které se na těchto účtech nacházejí, nejsou (dle mezinárodních zvyklostí) nijak úročeny. LORO a NOSTRO účty jsou otevírány u bank v těch zemích, v nichž je měna, ve které jsou vedeny, měnou domácí. Za platby provedené prostřednictvím korespondentských účtů si banky mohou dle dohody mezi sebou platit provize.⁵⁶

Druhou formou mezibankovního zúčtování je tzv. **clearing**, který je možno definovat jako vzájemné vypořádání. Jedná se o zpracování transakcí, které obdrží tzv. clearingové centrum od zpracovatelských subjektů. Tyto elektronické informace o jednotlivých převodech a jejich výši nazýváme jako „outgoing soubory“, tedy odchozí platby, které jsou při procesu clearingů porovnány s „incoming soubory“, tedy výší příchozích plateb. Nakonec dojde v clearingovém centru pouze k vypořádání rozdílu těchto dvou údajů (částek). Co se týče clearingů, je možno je rozdělit na clearing vnitrostátní, neboli tuzemský, a mezinárodní. Toto dělení vychází z toho, zda jsou zpracovávány transakce pouze uvnitř jednoho státu nebo transakce z vícero států.⁵⁷

Tuzemský clearing, tedy realizace mezibankovního platebního styku centrální bankou, znamená, že ostatní banky mají u centrální banky otevřený účet, na který jsou přičítány a z nějž jsou zároveň odečítány platby od bank ostatních.

⁵⁵ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 152.

⁵⁶ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 152.

⁵⁷ SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební styk*. 3., přeprac. vyd. Praha: Bankovní institut, 2000. ISBN 80-7265-036-X. Strana 221-223.

Mezibankovní platební styk mohou v některých zemích realizovat, kromě centrální banky, také jiné banky. U nás v České republice je k provádění clearingů oprávněna pouze Česká národní banka.⁵⁸

Clearingové dohody jsou však úplně nejčastěji využívány v mezinárodním obchodě. K mezinárodnímu clearingů dochází na základě clearingových dohod, což jsou dohody, jimiž jsou vzájemným zúčtováním mezi účastnickými státy vyrovnávány platby mezi subjekty, které pocházejí ze dvou různých států.

Mechanismus fungování mezinárodního clearingů je následující: Plátce (ze státu A) zaplatí určitou částku v domácí měně clearingové bance (nacházející se ve státě A). Tato banka platbu zaúčtuje a podá o ní informaci clearingové bance nacházející se ve státě B, která platbu zaúčtuje a potřebnou částku⁵⁹ vyplatí plátcem určenému příjemci. Jak vidno, peněžní prostředky při tomto způsobu placení vůbec nepřekračují státní hranice. K převodu peněžních prostředků dojde pouze za situace, kdy je průběh plateb za určité období⁶⁰ nevyrovnaný. K úhradě může dojít buď volně směnitelnou měnou, nebo také v dohodnutém druhu zboží.⁶¹

1.4.10 Barterové dohody

Barterové dohody jsou, stejně jako dohody clearingové, využívány zejména v mezinárodním obchodě. Rozdílem je fakt, že zatímco se dohody clearingové vztahují na veškeré druhy plateb, ke kterým dojde mezi dvěma státy, dohody barterové se vztahují výhradně na platby související s nákupem určitého (druhu) zboží. Tento druh zboží či přímo konkrétní zboží je určeno předem v tzv. kontingentní smlouvě, na kterou se odvolává následná barterová dohoda.

Barterové dohody již nejsou v dnešní době tak častým nástrojem platebního styku. Přesto se s ním však i dnes setkat můžeme - zejména u již zmíněného mezinárodního obchodu mezi obchodními společnostmi, případně mezi státy (zejména mezi státy tzv. východního bloku a Západem) v případech, kdy by směna zboží za peníze s sebou přinesla neúměrné zvýšení nákladů, případně rizik spojených s obchodem. Barterové dohody jsou využívány také

⁵⁸ ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. Základy financí. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3. Strana 78.

⁵⁹ již v domácí měně státu B

⁶⁰ stanovené v clearingové dohodě

⁶¹ většinou se bude jednat například o ropu

v případech, kdy je uskutečnění mezinárodních kontraktů těžko dosažitelné (např. chybí cenový systém mezi obchodujícími státy, případně pokud existují devizové problémy v jenom či obou státech), a nebo proto, že v zemích se projevují snahy o udržení vyrovnaného salda obchodní bilance. Jako příklady barterových dohod možno uvést dohody, které vznikaly v druhé polovině (zhruba v 70. letech) 20. století:

- smlouva mezi společností PepsiCo Inc. s tehdejším Sovětským svazem o prodeji nápoje Pepsi-Cola do Ruska, za což tato společnost získala exkluzivní dovozní právo vodky do Spojených států amerických, a
- smlouva mezi Maďarskem a společností Levi's, která v Maďarsku licencovala produkci svých kalhot, za což jako protihodnotu získala podíl na veškerých výnosech plynoucích z vývozu těchto kalhot do ostatních evropských států.⁶²

1.5 Úloha České národní banky v platebním styku

Úlohu České národní banky v platebním styku v České republice upravuje zejména zákon č. 6/1993 Sb., o české národní bance, který ve svém § 1 odst. 1 stanovuje, že ČNB je, vyjma toho, že je **ústřední bankou** ČR, také orgánem, který vykonává **dohled nad finančním trhem** a orgánem, který je **příslušný řešit** případnou **krizi**.

Česká národní banka je jediným subjektem v České republice, který je oprávněn udělovat licence akciovým společnostem, které se chtějí stát bankou.⁶³ Bez této licence nemůže žádný subjekt provozovat bankovní služby, případně jiné související aktivity. Licence je tedy zároveň jakýmsi základním povolením provozovat bankovní služby, ale také jistým omezením v podobě přesného vymezení, které další služby a aktivity může tato banka nabízet. Se vstupem do Evropské unie je i v ČR používána tzv. jednotná bankovní licence. Ta opravňuje subjekt, jemuž byla udělena, k tomu, aby vykonával povolenou činnost nejen v tzv. „domovském státě“⁶⁴, ale i na území jiného členského státu EU (a dále také

⁶² POLOUČEK, Stanislav. *Peníze, banky, finanční trhy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-152-9. Strana 44-45.

⁶³ v ČR není možné, aby banka měla jinou formu než a. s. – tedy akciová společnost

⁶⁴ stát na jehož území byla licence příslušným orgánem udělena

Norska, Islandu a Lichtenštejska) a to bez toho, aniž by musel žádat o další licenci v tom kterém státu, jež nazýváme jako stát hostitelský.⁶⁵

Další činnosti, jež ČNB v platebním styku vykonává:

- určování měnové politiky,
- vydávání bankovek a mincí,
- řízení oběhu peněz, platebního styku a péče o jejich plynulost, bezpečnost a hospodárnost,
- vykonávání dohledu nad činnostmi tuzemských obchodních bank, pobočkami bank zahraničních a také nad zahraničními konsolidačními celky za předpokladu, že je jejich součástí i obchodní banka v ČR,
- další činnosti, upravené zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách.⁶⁶

Co se týče výše uvedeného vykonávání dohledu ze strany ČNB, v době psaní této diplomové práce (konkrétně pak dne 8. 3. 2016) vydala ČNB předběžné opatření, kterým zakázala ERB bank, a. s. přijímat od veřejnosti vklady, poskytovat úvěry a také pořizovat aktiva, jejichž riziková váha je vyšší než 0 %. Ze zákazu však existují dvě výjimky. První výjimkou z tohoto zmíněného zákazu tvoří pouze aktiva, která banka potřebuje k tomu, aby zajistila svůj běžný provoz. Druhou výjimkou je možnost ukládání vkladů u jiných bank, jimž byla dle § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, případně u bank, jejichž sídlo je v členském státě EU.⁶⁷

⁶⁵ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 10.

⁶⁶ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 9.

⁶⁷ ERB bank nesmí dle opatření ČNB poskytovat úvěry a přijímat vklady. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2016/20160309_erb_bank.html

2 Směnka

Směnečné právo je v našem právním řádu velmi specifickou oblastí práva. Velice zajímavým faktem je, že tato oblast je stále upravena zákonem z roku 1950, což je podle názoru autora této práce zásluha jeho nesporné formální přísnosti, přesnosti a nadčasovosti. Marně bychom hledali zákon, který by nabyl účinnosti před více než půl stoletím⁶⁸ a stále by ve skoro nezměněné formě přetrval až do dnešní doby. Autorovi práce se právě tato jeho vyzrálost, přesnost a formální přísnost, která již není v českém právu tak častým jevem, velice líbí a obdivuje ty, jež se na jeho znění jakkoliv podíleli. Přesně takové legislativce a odborníky bychom totiž podle názoru autora potřebovali i v dnešní době, kdy se mnohdy zákony ruší nebo novelizacemi mění ještě dříve, než nabydou účinnosti.

Směnky jsou v České republice využívány poměrně hojně, bohužel mnohdy takovými osobami, ať už právníckými nebo fyzickými, které možnost směnek využívají takovým způsobem, že se pohybují na samotné hranici zákona, či dokonce za ní. Právě proto jsou laickou veřejností směnky většinou považovány za jakýsi nekalý prostředek využívaný zejména podvodníky či organizátory předváděcích akcí pro seniory, často označovanými také pojmem „šmejdi“. Je to způsobeno jejich formální přísností, která při přehlédnutí sebemenšího detailu či nedodržení některé z náležitostí, může nezalému laikovi způsobit nejen jeden velký problém.⁶⁹

I proto se skoro v každé publikaci, kterou autor pro potřeby této práce přečetl, nachází varování, aby lidé směnku podepisovali pouze v případě, že jsou si naprosto jistí tím, co dělají a jaké to pro ně a jejich rodinu často má, případně v budoucnu může mít, následky.

Co se týče směnky jako takové - lze ji definovat jako „*cenný papír vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určité osoby (směneční dlužníci) zavazují majiteli směnky zaplatit v místě a čase vyplývajícím z listiny částku směnkou určenou s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.*“⁷⁰

⁶⁸ konkrétně 1. ledna roku 1951

⁶⁹ HUBÁČKOVÁ - SVOBODOVÁ, Věra . *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. Vyd. 1. Brno: Econ, 2005. ISBN 80-86433-12-9. Strana 3 a násl.

⁷⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 51.

Z výše popsaného plyne, že se jedná o tzv. dlužnický cenný papír, což znamená, že jejím obsahem může být pouze a jen zaplacení určité sumy. Uvedená směnečná nespornost spočívá v tom, že tento vlastník tohoto cenného papíru, při předložení výstavci k proplacení, nemusí dokazovat žádnou jinou skutečnost než tu, že je jejím řádným vlastníkem.

Ve srovnání s jinými instituty směnku odlišuje právě její abstraktnost a výše zmíněný fakt, že ztělesňuje samotný peněžní závazek. Pro srovnání - smlouva o zápůjčce, která je upravena v §2390 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zakládá také určitý závazek spočívající ve zpětném zaplacení určité peněžní sumy po uplynutí určité doby. Nemá ale abstraktní povahu, protože povinnost vrátit peněžní prostředky je zde vázána hlavně na skutečnost, jestli věřitel zápůjčku dlužníkovi opravdu předal. Další rozdíl shledává autor práce v tom, že smlouva o zápůjčce není cenným papírem, tudíž například ztráta listiny (ve které je smlouva obsažena) neznámá bez dalšího ztrátu práva na její zaplacení, což u směnky v některých případech platit může⁷¹. Důležitým rozdílem je také fakt, že zatímco směnkou se lze zavázat pouze k placení určité peněžní sumy, zápůjčka se může vztahovat i na jiné, zastupitelné, věci.

2.1 Funkce směnek

„Zákonná úprava funkcí směnky vůbec neexistuje. Není to ani otázka směnky jako listinného cenného papíru, když ani směnečné právo takové otázky vůbec neřeší a žádné platební ani zajišťovací směnky nezná. Funkce konkrétní směnky je důsledkem dohody určitých osob o tom, že v jejich vztazích bude směnka určitým způsobem fungovat.“⁷²

Pro účely této práce je však podle názoru jejího autora důležité uvést ještě jednu funkci, jež směnka má, a to funkci úvěrovou. Základními funkcemi směnek tedy jsou funkce:

- platební,
- zajišťovací a
- úvěrová.

⁷¹ existuje však institut umoření směnky (bliže viz. ustanovení § 303 a násl. zákona č. 292/2013 a ustanovení Čl. I. § 90 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

⁷² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 3. 2008, spis. značky 5 Cmo 5/2008

Úvěrovou funkci lze definovat tak, že směnka je vydána oproti poskytnutí, většinou krátkodobé či střednědobé, půjčky či úvěru. S funkcí úvěrovou se úzce pojí další funkce směnky, a to **funkce zajišťovací**, kdy je směnka vystavena proto, aby utvrdila již existující dluh a usnadnila případné následné vymáhání tohoto dluhu. Třetí funkcí je **funkce platební**, která umožňuje, aby bylo směnkou zapláceno namísto peněžních prostředků.⁷³ Většinou je funkce platební realizována indosací směnky (o indosaci a jejích účastnících viz dále v této práci), případně tzv. cessí – tedy postoupením pohledávky, podle § 1879 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

2.2 Směnka vlastní a cizí

Přestože v jiných zemích může být dělení směnek odlišné, v České republice dělíme podle platného práva i podle praxe směnky na:

- směnku cizí a
- směnku vlastní.

2.2.1 Směnka cizí a její náležitosti

Směnka cizí je příkazem výstavce třetí osobě, kterou nazýváme směnečníkem, aby tato při splatnosti zaplatila na předem určeném místě řádnému majiteli směnky směnečný peníz. Širším pojmem, který zahrnuje i cizí směnku je tzv. „trata“. Ne každá trata však musí být nutně směnkou. Mezi traty lze totiž zařadit například také šek.⁷⁴

Jak je uvedeno v Čl. I. § 9 zákona směnečného a šekového: „*Výstavce odpovídá za přijetí a zaplacení směnky.*“ Z toho vyplývá, že sám výstavce směnky není dlužníkem přímým, ale je tzv. nepřímým dlužníkem. Dále je z tohoto ustanovení možno vyčíst, že vztah plynoucí z cizí směnky je vztahem trojstranným. Nemusí to však být vždy pravidlem, jelikož připouští určité výjimky z výše uvedeného.

⁷³ KOPÁČ, Ludvík. *Směnky a směnečné právo: (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva)*. Praha: Prospektrum, 1993. ISBN 80-85431-43-2. Strana 7.

⁷⁴ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 60-61.

Náležitosti směnky cizí je možno nalézt v Čl. I. §1 zákona směnečného a šekového. **Cizí směnka musí** dle tohoto ustanovení **obsahovat následující náležitosti:**

- označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána,
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu,
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka),
- údaj splatnosti,
- údaj místa, kde má být placeno,
- jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno,
- datum a místo vystavení směnky a
- podpis výstavce.

2.2.2 Směnka vlastní a její náležitosti

„Směnka vlastní představuje závazek výstavce směnky vyplatit při splatnosti směnky v místě ve směnce určeném směnečný peníz řádnému majiteli směnky.“⁷⁵

Jedná se tedy o jakési prohlášení dlužníka v zákonem stanovené formě a obsahující zákonem požadované náležitosti. Z výše uvedené definice směnky vlastní vyplývá také fakt, že směnečný vztah je vztahem minimálně dvou osob.

Směnka vlastní se, co se týče povinných náležitostí, oproti směnce cizí liší zejména v tom, že mezi nimi nenajdeme bezpodmínečný **příkaz** zaplatit. Tento příkaz je u směnky vlastní nahrazen bezpodmínečným **příslibem výstavce zaplatit** určitou peněžitou sumu - tzv. „směnečnou sumu“. Ostatní náležitosti jsou pro směnku vlastní shodné s těmi, jež jsou povinné pro směnku cizí.⁷⁶

Zákon směnečný a šekový však pamatuje i na situace, kdy by na listině směnky chyběla některá z výše uvedených náležitostí. Obecně se dá říci, že chybějící zákonem požadovaná náležitost má za následek neplatnost listiny jako směnky. Nelze ale vyloučit, že listina, jež je neplatnou směnkou, může splňovat náležitosti jiného právního jednání, které již platné bude.⁷⁷

I z tohoto však existují určité výjimky, kdy chybějící náležitost neznamena bez dalšího neplatnost listiny jako směnky, ale pouze modifikuje typ směnky či

⁷⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 60.

⁷⁶ Čl. I. § 75 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

⁷⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 76-77.

její některé vlastnosti. Jako příklad možno uvést například situaci, kdy by na směnce chyběl údaj splatnosti - v takové situaci pak platí, že je tato směnka splatná tzv. „na viděnou“.

Stejně tak, pokud není uveden žádný údaj o místě, na kterém má být placeno, potom platí, že platebním místem bude místo, kde byla směnka vystavena. Jako poslední na tomto místě zmíním výjimku, kterou zákon ve svých ustanoveních také upravuje - jedná se o situaci, kdy není směnce uvedeno místo vystavení. V tomto případě platí, že směnka byla vystavena na místě, které je na směnce uvedeno u výstavcova jména.

2.3 Směnky podle jejich splatnosti

Směnky můžeme rozdělit také podle toho, kdy jsou splatné. Existují následující druhy:

- **směnka splatná na viděnou** (tzv. vista-směnka), která je splatná kdykoliv při jejím předložení,
- **vistasměnka lhůtní**, která je splatná za určitý čas po vidění,
- **dato-směnka**, což je směnka, která je splatná po uplynutí určitého času od data jejího vystavení⁷⁸ a
- **směnka fixní**, nebo také precizní, jejíž splatnost je určena přesně, tedy konkrétním datem, obsahujícím den, měsíc a rok.⁷⁹

2.4 Účastníci směnečně-právních vztahů

Účastníky směnečně-právních vztahů jsou osoby, které se svým právním jednáním podílí na vzniku, modifikacích či případném zániku práv a povinností, které souvisejí se směnkami. Tyto účastníky můžeme rozdělit na účastníky hlavní, kteří budou přítomni v každém směnečně-právním vztahu, a na účastníky, kteří ve směnečně-právních vztazích vystupují pouze při určitých specifických operacích - např. při indosaci směnky či při vzniku směnečného rukojemství.

2.4.1 Hlavní účastníci

Co se týče směnky vlastní, účastníky směnečně-právního vztahu jsou **výstavce** (emitent) a **remitent**, který je také první věřitel ze směnky. U směnky

⁷⁸ obsahuje například údaj „směnka je splatná 90 dní po jejím vystavení“

⁷⁹ SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební styk*. 3., přeprac. vyd. Praha: Bankovní institut, 2000. ISBN 80-7265-036-X. Strana 130-131.

cizí (traty) je účastníků více, což plyne už z její výše uvedené definice. Jsou jimi **výstavce, směnečník (trasát) a remitent**.⁸⁰

Na tomto místě nutno podotknout, že samotným vystavením cizí směnky směnečníkovi nevzniká závazek zaplatit směnečnou sumu remitentovi. Aby tento závazek vznikl, je nutno, aby cizí směnka byla ze strany směnečníka přijata.⁸¹

2.4.2 Ostatní účastníci jednotlivých směnečných operací

Dalšími účastníky směnečně-právních vztahů mohou být také:

1) Účastníci indosace směnky - indosatář a indosant

Jedná se o účastníky indosamentu (rubopisu), tedy převodu cenného papíru (zde směnky) na řad.

Definici pojmu **indosant** obsahuje ustanovení § 13 odst. 1 zákona směnečného a šekového, dle níž je indosantem ten, „*kdo směnku rubopisem převádí*“. Jedná se tedy o aktuálního vlastníka směnky, kterému na základě výkonu vlastnického práva náleží také právo k nakládání se směnkou - v případě rubopisu tedy k jejímu převodu. Výjimkou se stejnými právy jako samotný vlastník směnky může být například insolvenční správce, a to i přesto, že není přímo vlastníkem směnky.

Indosatář je osobou, na kterou se dle Čl. I. § 13 odst. 2 zákona směnečného a šekového, směnka tzv. rubopisem převádí. Uvedený paragraf je jediným místem, kde se s pojmem „indosatář“ v zákoně směnečném a šekovém setkáváme. Důvodem je fakt, že indosatář, který by směnku dále nepřeváděl, jednoduše zůstane jejím vlastníkem a je tak také zákonem označován. Pokud by ale směnku dále převáděl, dojde k transformaci jeho směnečně-právní role a indosatář se dalším indosamentem stane indosantem.

2) Účastníci směnečného rukojemství - aval a avalát

Aval, někdy také označován jako směnečný rukojmí, je osobou, která je po avalování směnky, kterým dojde k převzetí rukojemství, zavázána dle § 32 odst. 1 zákona směnečného a šekového stejně jako ten, za nějž se zaručil. Toho pak označujeme jako **avaláta**.

⁸⁰ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. Strana 132.

⁸¹ ustanovení Čl. I. § 28 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

Na tomto místě je podle názoru autora potřeba uvést a řádně zdůraznit znění § 47 odst. 1 zákona směnečného a šekového, který stanovuje, že: „*Všichni, kdož směnku vystavili, přijali, indosovali nebo se na ní zaručili, jsou zavázáni majiteli rukou společnou a nerozdílnou.*“

Jedná se tedy o tzv. solidární závazky, které jsou upraveny v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Konkrétně pak v jeho § 1872 (a násl.), jehož znění je následující: „*Je-li několik dlužníků zavázáno plnit společně a nerozdílně, jsou povinni plnit jeden za všechny a všichni za jednoho. Věřitel může požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na všech spoludlužnících, jen na některých, nebo na kterémkoli ze spoludlužníků.*“ Ten má poté, dle § 1876 téhož zákona, nárok na náhradu od ostatních shodně zavázaných účastníků, kterým závazek jeho zaplacením zanikl.

2.5 Placení směnky

Aby mohlo dojít k placení směnečné sumy, na níž směnka zní, je potřeba, aby směnka byla nejdříve splatná. **Splatnost** je jedním z hlavních zákonných náležitostí směnky. Existuje více druhů směnek podle toho, v jaký moment jsou splatné (viz kapitola 2.2.3). Splatnou se směnka může stát jak v pracovní, tak i nepracovní den. Při vyhotovování směnky je, co se týče data splatnosti, třeba dávat velký pozor na to jaké datum bude uvedeno. Uvedením neexistujícího data, například 30. února (zde bez ohledu na rok), se totiž směnka stává neplatnou.⁸²

Dalším pojmem, jež je nutno v této kapitole definovat, je tzv. **platební den**, což je takový den, kdy je možno směnku poprvé předložit k proplacení. K tomu může dojít nejdříve v den, kdy se směnka stala splatnou. Jedná se o tzv. směnečný úkon, pro něj platí dle Čl. I. § 72 odst. 1 zákona směnečného a šekového pravidlo, že mohou být činěny pouze v pracovní dny. Dalším pojmem týkajícího se placení směnky je **den prezentační**, během něhož může být směnka předložena k placení. Prezentačním dnem u vistasměnky je například pouze 1 den, protože jakmile je tato směnka prezentována, je stejným okamžikem i splatná.⁸³

Co se týče prezenčního dne u směnky splatné v konkrétní den, po uplynutí určitého času po datu jejího vystavení a nebo po vidění, musí tuto směnku její

⁸² NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: Profess, 1992. ISBN 80-85235-10-2. Strana 16.

⁸³ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. Strana 163.

majitel k placení předložit v platební den a nebo během dvou následujících pracovních dnů.⁸⁴

2.6 Akceptace směnky

U **směnky cizí** je dalším důležitým procesem, který musí nutně předcházet pozdějšímu vyplacení směnečné sumy ze strany směnečníka, tzv. **akceptace směnky**. Akceptací rozumíme právní jednání směnečníka, kterým písemně na směnce vyslovuje souhlas s jejím zněním a s tím, že pokud mu směnka bude předložena v zákonné lhůtě, tak ji přijme a proplatí. Až tímto právním jednáním je směnečník směnečně zavázán, nikoliv již okamžikem samotného vystavení cizí směnky, kde jej výstavce jako směnečníka uvedl. Směnečník může kromě plné akceptace směnky také akceptaci směnky odmítnout (nedostatečný zůstatek na účtu vystavitele), případně ji může akceptovat pouze částečně. Částečnou akceptací rozumíme souhlas směnečníka se závazkem vyplatit při předložení směnky ve splatnosti pouze určitou část směnečné sumy, uvedené na směnce. Údaj o akceptaci se uvádí přímo na směnku s tím, že nezáleží na tom, zda to bude na lícové straně či na jejím rubu. Formální přísnost zákona směnečného a šekového, však má pro jednotlivé možnosti určité požadavky:

- je-li **akceptace na lícové straně** směnky, stačí pouhý podpis směnečníka (doplňný o otisk razítka v případě, že je směnečníkem právnická osoba),
- je-li **akceptace na rubu**, pak je potřeba, aby byl uveden nejen podpis směnečníka, ale také údaj, který prokazuje, že se jedná o akceptaci. Ten může znít následovně: „směnka akceptována“, případně také „přijato“.⁸⁵

⁸⁴ ustanovení Čl. I. § 38 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

⁸⁵ SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka: průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Vyd. 1. Brno: ECON, 1994. ISBN 80-901627-1-1. Strana 57-60.

3 Šek

Šeky mají v historickém vývoji nástrojů platebního styku velmi důležitou a nezaměnitelnou roli. V dřívějších dobách patřily šeky dokonce k jedněm z nejčastějších forem placení mezi jednotlivými subjekty určitého obchodního vztahu. Jejich úloha však postupem doby a rychlým technickým vývojem, který s sebou zákonitě přináší zdokonalování ostatních instrumentů, upadá. Je nahrazován zejména elektronickými platbami či platbami prostřednictvím platebních karet. Na konci roku 2009 bylo dokonce ve Velké Británii oznámeno, že šek, jakožto nástroj platebního styku, bude během několika pár let zrušen a nahrazen jinými nástroji platebního styku.⁸⁶

Jak je ale vidět i v nabídkách českých bank (např. Komerční banky, a. s., České spořitelny, a. s., a dalších), dosud k úplnému vymizení tohoto institutu nedošlo a podle názoru autora této práce ani v nejbližší době nedojde.

Stejně jako je tomu u směnky, tak ani u šeku v žádném právním předpisu nenalezneme jeho přesnou definici. Ta je ponechána právním teoretikům, kteří vycházejí z náležitostí tohoto cenného papíru a následků jeho vydání. Kovařík definuje šek jako „*dlužnický cenný papír, který je vystaven v zákonem stanovené formě a jímž výstavce bezpodmínečně přikazuje jiné osobě (...), aby tato osoba zaplatila majiteli šeku peněžité obnos šekem stanovený.*“⁸⁷

Další společnou vlastností, která spojuje šek a směnku je fakt, že i šek je jakýmsi ztělesněním určitého závazkového vztahu, tedy bez listiny, na níž je obsažen, nemohou být uplatněna práva z něj plynoucí (zejména právo na zaplacení).⁸⁸

Co se týče právní úpravy, šek je upraven zákonem směnečným a šekovým, konkrétně pak v jeho Čl. II., který začíná opět § 1, což je specialita tohoto zákonného předpisu.

⁸⁶ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 163.

⁸⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 319.

⁸⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 319.

3.1 Náležitosti šeku

Stejně jako u směnky existují pro šek povinné náležitosti, kterými jsou:

- označení, že jde o šek, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyce, ve kterém je tato listina sepsána,
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu,
- jméno toho, kdo má platit (šekovníka),
- údaj místa, kde má být placeno,
- datum a místo vystavení šeku a
- podpis výstavce.⁸⁹

Tyto musí být splněny, jinak by listina byla jako šek neplatná, což opět nijak nebrání tomu, aby byla listina platná jako jiné právní jednání, jehož náležitosti splňuje.

3.2 Druhy šeků

Šeky využívané v České republice můžeme rozdělit dle mnoha různých kritérií. V praxi i právní teorii se můžeme setkat s následujícími druhy šeků:

1) podle výstavce:

- šeky soukromé (vystavené držitelem šekové knížky) a
- šeky bankovní (vystavené bankou, tedy samotným šekovníkem);

2) podle druhu následného vyplácení šeku:

- šeky pokladní, u kterých dochází k výplatě v hotovosti, a
- šeky k zúčtování, dle §39 odst. 1 zákona směnečného a šekového, který obsahuje doložku⁹⁰, která de facto zakazuje výplatu tohoto šeku v hotovosti;

3) podle formy šeku:

- šek znějící na řad, jinak také ordrešek, dle § 5 odst. 1 písm. b) zákona směnečného a šekového. Obsahuje konkrétní osobu, jež má být placeno,

⁸⁹ ustanovení Čl. II. § 1 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

⁹⁰ doložku ve znění: „jen k zúčtování“ či doložku v jiném znění ovšem se shodným významem.

- šek na doručitele, jinak například také au porteur šek, dle § 5 odst. 1 písm. c), ve kterém je stanoveno, že má být proplacen majiteli, a
- šek na jméno, jinak také rektašek dle § 5 odst. 1 písm. a), který zní na konkrétní jméno a zároveň obsahuje tzv. rektadoložku⁹¹.

4) zvláštní typy šeků, mezi které řadíme blankošek a cestovní šek.⁹²

Vzhledem k tomu, že je šek, dle ustanovení Čl. II. § 28 odst. 1 zákona směnečného a šekového, vždy splatný na viděnou (a jakýkoliv jiný údaj tomuto odporující platí za nenapsaný), nepřichází zde dělení dle druhů splatnosti, jako tomu je u směnky, vůbec v úvahu.

Podrobněji budou jednotlivé druhy šeků a jejich využití v bankovní praxi rozebrány níže, konkrétně pak v kapitole 4.2 Využití šeků v bankovní praxi.

3.3 Účastníci šekových vztahů

Jako účastníky šekových vztahů se označují osoby, které svým právním jednáním mohou zakládat, měnit či rušit vtahy vznikající při nakládání se šeky. Lze je rozdělit do dvou skupin a to na účastníky hlavní a účastníky další, kterými se mohou osoby stát až v případě určité konkrétní operace učiněné se šekem.

3.3.1 Účastníci hlavní

Jak vyplývá již ze samotné definice šeku, hlavními účastníky šekových vztahů jsou: výstavce, remitent a šekovník.

Základním účastníkem šekově-právního vztahu je **výstavce šeku**, jinak také emitent. Výstavce je osoba, jejíž právní jednání v podobě vystavení šeku a jeho podpisu v pravém dolním rohu listiny je základem vzniku závazkového šekově-právního vztahu. Výstavce vystavením šeku přikazuje šekovníkovi, aby tento vyplatil třetí osobě určitou sumu, jež je na šeku uvedena. Z toho vyplývá, že výstavce je pouze příkazcem a není sám přímo ze šeku zavázán. Je ovšem tzv. postižným dlužníkem, což znamená, že dle ustanovení Čl. II. § 12 odst. 1 zákona směnečného a šekového, za zaplacení šeku vždy odpovídá. Pokud by nebyl šek po jeho předložení šekovníkem proplacen, vzniká tímto okamžikem majiteli regresní

⁹¹ tedy doložku ve znění: „nikoli na řad“ či doložkou se shodným významem, která neumožňuje další převod šeku rubopisem. Šek lze však i přesto převést, ovšem pouhou cessí – tedy postoupením pohledávky dle § 1879 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁹² Šeky: Jak jim lépe porozumět? *Investujeme.cz* [online]. Praha: Fincentrum, 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/seky-jak-jim-lepe-porozumet/>

nárok vůči výstavci. Remitent je osoba, v jejíž prospěch je šek výstavcem vydáván. Je to první majitel šeku a zároveň první věřitel šekového vztahu, který je oprávněn domáhat se proplacení šeku po jeho předložení šekovníkovi. I když není remitent výslovně uveden (u šeku na doručitele), každý šek svého remitenta, ač zamlčeného, má. Třetím základním účastníkem šekově-právního vztahu je šekovník, tedy osoba, kterou výstavce určuje v šeku, aby proplatila šek remitentovi. Je to tedy osoba, jíž je adresován výstavcův příkaz.⁹³

Je ovšem nutno uvést, že samotným vystavením šeku emitentem nevzniká šekovníkovi žádný závazek částku skutečně vyplatit. Šek a jeho vydání se vždy váže k jinému právnímu vztahu existujícímu mezi šekovníkem a emitentem šeku, ze kterého plyne emitentovi šeku určitá pohledávka za šekovníkem. Touto pohledávkou je ve valné většině případů prosté vedení účtu, na němž má emitent šeku uloženy vlastní volné prostředky, s nimiž má oprávnění libovolně nakládat, včetně jejich převodu šekem na jinou osobu.⁹⁴

3.3.2 Ostatní účastníci šekových vztahů

Mezi další účastníky šekových vztahů řadíme **indosatáře** – tedy osobu, jež je na základě indosamentu šeku v postavení nepřímého dlužníka⁹⁵ a **avalistu** (jinak také avala či šekového rukojmí), což je účastník, ze kterého se avalováním šeku stane osoba, jež je ze šeku zavázána společně a nerozdílně s tím, za nějž se zaručila (avalát). Kromě šekovníka může být avalistou kdokoliv.⁹⁶

3.4 Předložení šeku k placení

Předložení a placení šeku upravuje ustanovení Čl. II., čtvrtý oddíl zákona směnečného a šekového. Konkrétně pak § 28 a násl., kde je uvedeno, že je šek splatný vždy tzv. na viděnou a informace o tom, že pokud by na šeku byl uveden jiný údaj týkající se splatnosti, platí tento údaj za nenapsaný.

Dle následujícího § 29 odst. 1 je potřeba šek, který byl vystaven a zároveň je splatný ve stejném státě, předložit k proplacení do 8 dnů. Dle odst. 2 musí být

⁹³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka a šek v České republice. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 325-326.

⁹⁴ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. Strana 177-178.

⁹⁵ do postavení přímého dlužníka se po indosamentu dostává indosatář (§ 18 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového)

⁹⁶ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8.. Strana 179.

šek, který je splatný v jiném státě, než ve kterém byl vystaven, předložen k proplacení do 20 dnů (za splnění podmínky, že se tyto dva státy nacházejí na stejném kontinentu). Pokud by se stát, kde byl šek vystaven, a stát, v němž je šek splatný, nacházely na různých kontinentech, musí být šek k proplacení předložen do 70 dnů. Odstavec 4 pak určuje, že výše zmíněné lhůty se počítají od data, které je na šeku uvedeno jako datum jeho vystavení.

Zákon směnečný a šekový pak ve svém § 30 pamatuje i na situace, kdy by byl šek vystaven v místě, jehož kalendář se liší od kalendáře místa, kde má dojít k jeho následnému proplacení. V tomto případě zákon určuje, že je nutno přepočítat den vystavení na den, který se s tímto shoduje v kalendáři místa, v němž má být placeno.

Zákon dále uvádí, že „*předložení šeku odúctovně se rovná jeho předložení k placení.*“⁹⁷

Dle § 34 odst. 1 může šekovník požadovat při placení od majitele šeku, mimo vydání šeku samotného, také potvrzení o tom, že tento šek již byl šekovníkem proplacen. Druhý odstavec pak říká, že majitel šeku není oprávněn odmítnout částečné placení šeku. Může se ovšem, dle následujícího odstavce, domáhat toho, aby toto částečné placení bylo na listině šeku poznamenáno a bylo mu o této skutečnosti vydáno potvrzení.

Co se týče měny šekové sumy, zákon umožňuje, aby byl šekový peníz zaplacen v tuzemské měně i v situacích, kdy šek zní na cizí měnu⁹⁸. Tato cizí měna však samozřejmě musí být řádně přepočtena dle kurzu v den placen. Pokud šek znějící na cizí měnu nebyl šekovníkem proplacen ihned při předložení, může si později majitel zvolit, jestli bude šekový peníz zaplacen (v tuzemské měně) dle kurzu podle data předložení a nebo podle kurzu v den následného placení.⁹⁹

3.4.1 Protestace šeku

Protestem šeku je dokládáno, že přestože byl ten který šek předložen k proplacení v zákonné lhůtě, proplacen nebyl. Tento úkon, který má formu veřejné listiny, provádí dle současné právní úpravy notáři a obecní úřady. Aby nemuselo docházet k protestaci šeku či směnky, lze již při jejich vystavování

⁹⁷ ustanovení Čl. II. § 31 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

⁹⁸ toto však lze vyloučit připojením doložky o placení v cizí měně, kterou výstavce na šek může při vystavování připojit

⁹⁹ ustanovení Čl. II. § 36 odst. 1 a násl. zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

uvést na listinu doložku ve znění „bez protestu“. Potvrzení šekovníka o tom, že šek nemůže proplatit, je rovnocenné s protestací šeku.¹⁰⁰

¹⁰⁰ POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7. Strana 225.

4 Využití směnek a šeků v bankovní praxi

Tato kapitola se bude zabývat konkrétními způsoby využití směnek a šeků v bankovní praxi. Nejdříve se autor v této kapitole bude věnovat konkrétním možnostem využití směnky v bankovní praxi. Poté bude následovat konkrétní využití šeku v bankovní praxi.

4.1 Využití směnek v bankovní praxi

Banky v ČR se mohou do směnečných obchodů zapojit různými způsoby. Nejčastějším případem bude, podle názoru autora této práce, jejich působení v pozici směnečného věřitele – tedy v případech poskytování úvěrů oproti akceptu směnky.

Jedná se totiž o výhodný a administrativně poměrně jednoduchý obchod. Dále mohou vystupovat v pozici směnečného rukojmí (avala), kdy přímo vstupují do směnečného vztahu a jedná se pro ně o zajímavě výnosný obchod, či akceptací směnek svých klientů, kdy do závazku banky samotné přímo nevstupují. Dalším obchodem, v němž mohou banky figurovat, je eskont směnek, který je v dnešní době již zcela běžným bankovním nástrojem a pro podnikatele velmi výhodná možnost získání úvěru. Všem zde zmíněnému se bude podrobně věnovat následující kapitola.¹⁰¹

4.1.1 Směnka jako depozitní produkt

Zákon směnečný a šekový žádnou definici depozitní směnky neobsahuje. Nejedná se tedy o zvláštní druhy směnky, ale pouze o název odvozený od depozitních obchodů, v rámci nichž je tento cenný papír vydáván. Může se jednat o směnku cizí i vlastní, ale u nás v ČR se vyskytují ve valné většině případů depozitní směnky vlastní. Vystavením depozitní směnky vznikne směnečně-právní vztah, jehož obsahem je závazek výstavce a pohledávka ze strany remitenta. Tento závazkový vztah je sekundárním, tzn., že vzniká převážně v souvislosti s jiným právním vztahem, od něhož je odvozen. Z toho vyplývá, že dlužník je vlastně z jednoho vztahu zavázán hned dvakrát. Prvním závazkem je příčinný právní vztah a druhým je právě směnečně-právní vztah.¹⁰²

¹⁰¹ NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Právo a podnikání č. 2/1992, ze dne 1. 10. 1992. Původní nebo upravené texty pro ASPI. Identifikační číslo ASPI: LIT2017CZ. Strana 22.

¹⁰² CHALUPA, Radim. *Depozitní a depotní směnka*. Právní rozhledy. 4/1996. Strana 141-143.

K plnění je však v souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, samozřejmě povinen pouze jednou a proto splněním směnečného dluhu zaniká i dluh vyplývající ze vztahu příčinného.

Depozitní směnka je tedy bankovním produktem, který umožňuje výhodně zhodnotit volné peněžní prostředky, ať už v tuzemské měně či v měnách cizích. Tento typ obchodu je určen pro velmi movitou klientelu, což je patrné zejména z minimálních částek, které jsou potřeba k založení depozitní směnky – tyto částky často překračují (podle aktuální nabídky konkrétních bank) i hranici několika milionů Kč.¹⁰³ Jde zpravidla o nepřevoditelnou vlastní směnku vystavenou bankou ve prospěch jejího klienta. Banka zde tedy vystupuje v pozici dlužníka. Klient za tuto depozitní směnku zaplatí určitou částku, která je však nižší než směnečná suma. Úroková sazba se většinou po celou dobu trvání depozitní směnky nemění. K uzavření tohoto typu obchodu není potřeba osobně navštěvovat obchodní místo – postačí příkaz bance podaný telefonicky, který bude následně potvrzen (konfirmován) například prostřednictvím emailu.¹⁰⁴

Je ovšem nutno zmínit, že vklad prostřednictvím depozitní směnky není vkladem, který by byl pojištěn podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách.

4.1.2 Směnka jako zajištění úvěru

4.1.2.1 Depotní směnka

Depotní směnkou je taková směnka, která je vydávána osobám, jež v příčinném vztahu vystupují v pozici věřitele. Ti mají možnost tuto směnku využít až tehdy, pokud by neúspěšně uplatňovali pohledávku plynoucí z tohoto příčinného vztahu. Těmto směnkám říkáme také směnky krycí. Je u nich vyloučena obchodovatelnost, pokud by současně nedošlo také k převodu zajišťovací pohledávky, tzn., že tyto směnky povinně zůstávají v depotu (úschově) u osoby, která je věřitelem a již byla z důvodu zajištění pohledávky vydána.¹⁰⁵

Věřitel, kterým je nejčastěji banka, má na základě předem podepsané smlouvy s klientem (dlužníkem) oprávnění doplnit na směnku směnečnou sumu, která se bude skládat z jím dosud nesplacené dlužné částky a úroků.

Takto vyplněnou směnku poté věřitel předloží dlužníkovi k zaplacení. Samozřejmě platí, že pokud dlužník řádně a včas svůj dluh (nejčastěji hypoteční

¹⁰³ případně sumu v cizí měně odpovídající této částce po přepočtu na českou měnu

¹⁰⁴ KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8. Strana 40-41.

¹⁰⁵ CHALUPA, Radim. *Depozitní a depotní směnka*. Právní rozhledy. 1996, 4, s. 141-143.

úvěr) a z něj plynoucí úroky splatí, banka mu nevyužitou směnku vrátí zpět.

4.1.2.2 Směnečné rukojemství

Směnečné rukojemství je velmi podobné „obyčejnému“ ručení, které je v České republice velmi často užívaným institutem. Odlišuje se však od něho zejména tím, že avalista (směnečný rukojmí) svým rukojemstvím nezajišťuje splnění povinnosti pouze jednoho předem určeného směnečného dlužníka, ale zajišťuje se za zaplacení směnky vůbec – tedy za zaplacení všemi dlužníky, a dokonce i osobami, jež se dlužníky ze směnky teprve v budoucnu stanou. Směnečné rukojemství se skládá ze tří náležitostí, kterými jsou rukojemský závazek ve znění „**jako rukojmí**“, případně doložku se shodným významem, informace o tom, **za koho se avalista zaručuje a podpis avalisty**. Jedná se o subsidiární a akcesorický závazek. Akcesorický ovšem v tom slova smyslu, že je existenčně vázán na směnku jako listinu (nikoliv jako u běžného ručení, kdy se akcesorita váže k samotnému závazku). Pokud by tedy směnka byla neplatná, nemůže být platné ani směnečné rukojemství. Druhou zmíněnou vlastností je subsidiarita – která se projevuje tím, že aby mohlo být žádáno uspokojení směnečného závazku od rukojmího, musí se jednat o směnku, která nebyla uhrazena při splatnosti – tedy směnku tzv. dishonorovanou.¹⁰⁶

Směnečným rukojemstvím tedy avalista přebírá povinnost uhradit směnečnou sumu za původního směnečně zavázaného dlužníka. Dle ustanovení Čl. I. § 30 odst. 1 zákona směnečného a šekového, může avalista ručit buď za celý směnečný peníz a nebo pouze za jeho určitou část. Rozsah tohoto ručení je určen předem prostřednictvím prohlášení, jímž ručení přebírá. Pokud by však avalista před svým podpisem na směnku nijak své ručení neurčil, platí, že ručí za celý směnečný peníz a to i v případě, že jeho úmyslem bylo ručení omezené.¹⁰⁷

4.1.2.3 Blankosměnka

Další a velmi často užívanou formou zajištění úvěrů je tzv. blankosměnka. Jedná se o podepsanou listinou, která se směnkou teprve v budoucnu stane. Rozhodujícím okamžikem pro tento vznik, je úplné doplnění veškerých potřebných a zákonem požadovaných náležitostí. Tyto informace mohou být

¹⁰⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 178.

¹⁰⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 180.

doplněny pouze osobou, již svědčí tzv. vyplňovací právo směnečné, které vzniká na základě dohody mezi vystavitelem a remitentem blankosměnky. Zákon pro tuto dohodu neurčuje žádnou povinnou formu, tudíž může být uzavřena jak písemně, tak i ústně. Osoba s vyplňovacím právem buď všechny informace vyplní najednou v jeden okamžik, případně jí informace mohou doplňovány postupně - v tom případě se listina stane směnkou až doplněním posledního ze zákonem stanovených a povinných údajů.¹⁰⁸

Zjednodušeně se tedy dá říci, že blankosměnka je listinou obsahující podpis výstavce, která sice není ihned po svém vystavení směnkou, ale u níž má její vystavitel i remitent zájem na tom, aby se v určité, smluvně předem určené situaci, plnohodnotnou směnkou stala.

Při procházení literatury pro potřeby této části diplomové práce autora velmi zaujala polemika, jež vznikla mezi Kovaříkem a Chalupou s Reitermanem. Zatímco Kovařík k možným hranicím nevyplněnosti blankosměnky uvádí, že by i na listině blankosměnky, přestože se o směnku ještě nejedná, mělo být kromě podpisu uvedeno také slovo „směnka“. Podle něho totiž **nelze za blankosměnku považovat** obyčejný prázdný list papíru obsahující jen podpis, přestože uznává, že by v případě pozdějšího doplnění všech potřebných údajů na tento list obsahující pouze podpis, bylo téměř nemožné v případném soudním sporu dokázat, že doplněné údaje nebyly vyplněny již v okamžiku vystavení směnky a že se tím pádem nejedná o vlastní či cizí směnku vystavenou podepsanou osobou.¹⁰⁹ S jeho názorem však nesouhlasí zmínění Chalupa s Reitermanem, podle nichž by i prázdný list papíru obsahující pouze podpis obstál jako blankosměnka v případě, že by osobě, jež by doplnila všechny ostatní zákonem požadované náležitosti. To ovšem pouze za situace, kdy by vyplňujícímu svědčilo výše zmíněné vyplňovací právo směnečné vztahující se k této blankosměnce. Zjednodušeně řečeno je podle nich hranicí mezi pouhým podpisem obsahujícím prázdným listem a blankosměnkou pouze existence či neexistence vyplňovacího práva.¹¹⁰

Autor této práce se přiklání k názoru Chalupy s Reitermanem, jejichž výklad a názor mu přijde více odpovídající pojetí svobodné vůle člověka a také zásadám, které provází nedávnou rekonstrukci soukromého práva, ke které došlo

¹⁰⁸ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. (strana 145-146)

¹⁰⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5. Strana 117.

¹¹⁰ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. Strana 146.

zejména zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem a zákonem č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích, ale nejen jimi.

4.1.3 Peněžní úvěry a směnka

4.1.3.1 Směnečný eskontní úvěr

Eskontace směnky je využívána nejčastěji v případech, kdy majitel směnky potřebuje finanční prostředky, ovšem směnka není ještě splatná. Nabídne ji proto bance k odkupu (eskontu). Většinou se bude jednat o směnku cizí. Banka, pokud se rozhodne k eskontu přistoupit, vyplatí majiteli směnky peněžní prostředky. Nevyplatí mu ovšem celou směnečnou sumu, ale srazí si pro sebe tzv. diskont – tedy úrok počítaný za období od odkupu směnky do platebního dne. Banka dále může výkup směnky v některých případech podmínit zástavou v podobě například cenných papírů. Zaplatí-li směnečný dlužník ve smluvené lhůtě bance eskontovanou směnku, banka o tom podá informaci remitentovi, který je tímto okamžikem zbaven povinnosti splácet eskontní úvěr. Naopak, pokud by směnečný dlužník směnku neuhradil (případně uhradil, ale jen zčásti) ve lhůtě splatnosti, banka remitentovi směnku vrátí a vyžaduje splacení úvěru (či zbylé neuhrazené části v případě částečného zaplacení ze strany dlužníka) jinou formou. Pokud remitent nemá na svém účtu dostatek volných prostředků, banka má právo se uspokojit z poskytnuté zástavy.¹¹¹ Vymáhání zaplacení směnečné sumy od dlužníka je pak věcí remitenta, který tak většinou bude činit v souladu s § 75 OSŘ ve zkráceném soudním řízení, v němž bude následně vydán (v případě oprávněnosti jeho požadavku a pravosti směnky) směnečný platební rozkaz.

Eskontní úvěr je tradiční zejména v zahraničním obchodě, kde jsou subjekty dodavatel a kupující. Směnka, kterou odběratel akceptoval je nabízena dodavatelem bance k eskontu před datem jejich splatnosti. Ta zváží bonitu odběratele a případně směnku odkoupí za směnečnou sumu sníženou o diskont. Postih vůči dodavateli, pro případ, že by odběratel (směnečný dlužník) svůj dluh nesplnil, bance zůstává. V zahraničním obchodě je typické, co se týče odkupu směnek bankou, že jako podmínku odkupu směnky vyžadují pojištění úvěru.¹¹²

Při zpracování eskontního úvěru banka provádí několik úkonů. Řadíme mezi ně:

¹¹¹ SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka: průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Vyd. 1. Brno: ECON, 1994. ISBN 80-901627-1-1. Strana 91-95.

¹¹² MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4. Strana 106.

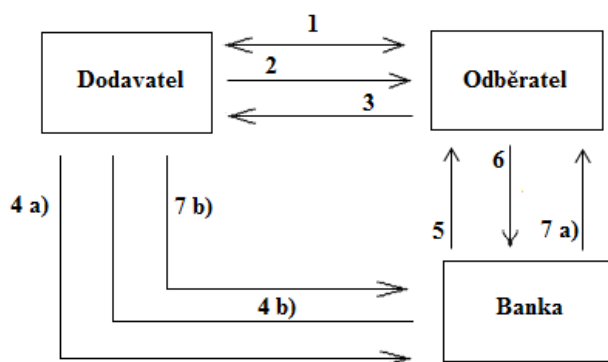
- 1) zkoušku úvěrové způsobilosti a
- 2) cenzuru předkládaných směnek.

Zkouška úvěrové způsobilosti, která předchází každé žádosti o úvěr. Na jejím základě banka zhodnotí rizika, která jí hrozí v konkrétním úvěrovém vztahu, a na základě tohoto vyhodnocení se rozhodne, zda úvěr poskytne, či nikoliv. Skládá se ze zkoušky právních poměrů, osobní důvěryhodnosti a zkoušky hospodářské a finanční situace žadatele o úvěr.¹¹³

Cenzurou směnek rozumíme proces, v němž banka posuzuje předložené směnky, a to jak z hlediska formálních náležitostí – kdy posuzuje to, zda směnka opravdu obsahuje všechny zákonem vyžadované náležitosti a zda je tedy platná, tak z hlediska věcného – kdy posuzuje například bonitu osob, které jsou na směnce podepsány. Po procesu cenzury se banka rozhodne, zda směnku nakonec odkoupí či nikoliv. Toto své rozhodnutí nemusí klientovi, jež žádal o eskontní úvěr, nijak odůvodňovat.¹¹⁴

Průběh eskontního úvěru názorně ilustruje následující schéma.

Obrázek č. 2 - Průběh eskontního úvěru

Legenda:

- 1) uzavření kontraktu mezi odběratelem a dodavatelem,
- 2) dodání zboží,
- 3) akceptace směnky,
- 4a) žádost o eskont směnky,
- 4b) zkouška úvěrové způsobilosti, cenzura směnky a následné poskytnutí eskontního úvěru bankou,
- 5) předložení směnky k jejímu proplacení,
- 6) úhrada směnečné sumy akceptantem,
- 7a) odmítnutí zaplacení směnečné sumy akceptantem
- 7b) úhrada částky žadatelem o eskontní úvěr

Zdroj: Vlastní zpracování dle: SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2005. ISBN 80-7265-072-6. Strana 187.

¹¹³ POLIDAR, Vojtěch. *Management bank a bankovních obchodů*. 2. upr. vyd. Praha: Ekopress, 1999. ISBN 80-86119-11-4. Strana 214.

¹¹⁴ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 193.

4.1.3.2 Směnečný reeskont

Do roku 1997 byl bankami v České republice využíván také tzv. reeskont směnky, který již není v dnešní době aktuální. Přesto autor této práce považuje za vhodné, vzhledem k zachování celistvosti nástinu možného využití směnek v bankovní praxi, tento institut pro zajímavost alespoň takto v krátkosti uvést.

Reeskont byl eskont již eskontované směnky, ke kterému docházelo mezi bankami, které měly možnost odkoupené směnky od svých klientů dále eskontovat České národní bance.

4.1.3.3 Negociační úvěr

Negociační úvěr je mírně modifikovaný eskontní úvěr. Je využíván při obchodování se zahraničními obchodními partnery. Jedná se o smlouvu mezi dovozcem a bankou, již označujeme jako banku negociační, kterou se dovozce a tato banka předem smluvně dohodnou na eskontu cizí směnky (traty), kterou na něj nebo na jeho banku vystavil vývozce.¹¹⁵

Výhodou pro dovozce je možnost čerpat obchodní úvěr u svého partnera, pro vývozce je výhodou to, že úhradu za zboží (směnečnou sumu) má možnost obdržet již v okamžiku prodeje směnky a ostatních dokumentů ke zboží negociační bance, kterou bude ve většině případech banka vývozce, ale může jí být i banka ze třetí země.¹¹⁶

Základním nástrojem tohoto úvěru je tzv. **pověřovací list**, kterým se negociační banka obrací na vývozce, aby ho informovala, že se na žádost dovozce zavazuje k odkupu jím vystavené směnky. Vše ovšem pouze za předpokladu, že vývozce splní pověřovacím listem stanovené podmínky. Dalšími nástroji negociačního úvěru jsou také **zmocnění k odkupu** a **příkaz k negociaci**¹¹⁷, které jsou využívány tehdy, když banka dovozce zmocňuje (případně žádá) korespondentskou banku k tomu, aby odkoupila vystavené směnky včetně dokumentů.¹¹⁸

¹¹⁵ REJNUŠ, Oldřich. Finanční trhy. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3671-6. Strana 100.

¹¹⁶ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 194.

¹¹⁷ anglicky Authority to purchase a Order to negotiate

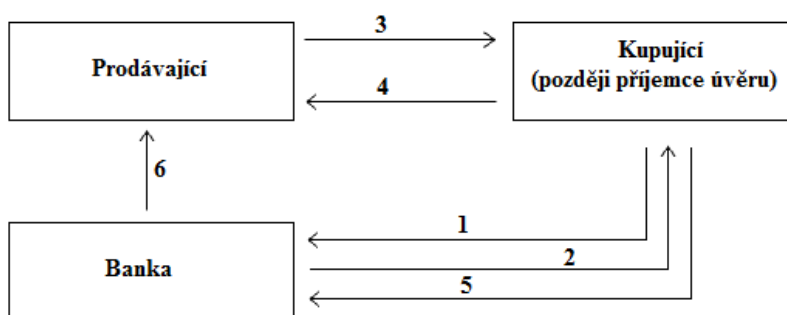
¹¹⁸ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 194.

4.1.3.4 Akceptační úvěr

Akceptačním úvěrem je ve většině případů krátkodobý úvěr, jehož podstatou je, že banka akceptuje směnku (cizí), kterou pro třetí osobu vystavil její klient potřebující úvěr – většinou krátkodobého charakteru. Nejedná se tedy o úvěr v pravém slova smyslu, protože banka klientovi neposkytne žádné peněžní prostředky, ale pouze se zaručí za jím vydanou směnku. Akceptací se banka dostává do pozice směnečného dlužníka (o tom viz. kapitola 2.7, která je věnována právě akceptaci směnky). Směnka se akceptací stává důvěryhodnou a je díky akceptaci také lépe a výhodněji obchodovatelná. Bance za její akceptaci samozřejmě náleží odměna, tzv. akceptační provize. Výstavce směnky je povinen složit ještě před splatností směnky na svůj účet u banky, jež směnku akceptovala, směnečnou částku. Ovšem i v případě, že by se tak nestalo a výstavce směnky by peníze na účet ve sjednanou dobu neuhradil, banka musí svůj závazek vůči třetí osobě, vyplývající z akceptace směnky, uhradit včas. Poté bude samozřejmě dluh vymáhat na výstavci směnky.¹¹⁹

Zjednodušeně se tedy dá říci, že akceptační úvěr je pouze jakýmsi obchodem, jehož hlavním předmětem nejsou peníze, ale to, že si klient za poplatek „vypůjčí“ dobré jméno a pověst banky. Tím v očích ostatních osob, na něž může předmětnou směnku dále indosací převést, směnku zatraktivní. Průběh akceptačního úvěru ilustruje následující schéma (Obrázek č. 3).

Obrázek č. 3 - Průběh akceptačního úvěru

- Legenda:
- 1) Kupující žádá banku o akceptační úvěr,
 - 2) poskytnutí akceptačního úvěru bankou (banka akceptuje směnku),
 - 3) prodávající (dodavatel) dodává zboží kupujícímu (odběrateli),
 - 4) předání akceptované směnky,
 - 5) deponování směnečné sumy před její splatností,
 - 6) banka proplácí předloženou směnku prodávajícímu v den její splatnosti

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016

¹¹⁹ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3671-6. Strana 103.

4.1.3.5 Ramboursní úvěr

Ramboursní úvěr je jakousi modifikací výše uvedeného úvěru akceptačního. Rozdíly plynou z toho, že ramboursní úvěr je uzpůsoben použití v zahraničním obchodu, kde nachází využití úplně nejčastěji. Je poskytován bankou, kterou nazýváme „ramboursní“, která na základě předložení stanovených dokumentů akceptuje vývozcem vystavenou směnku. Vývozce může směnku ihned po akceptaci dále eskontovat. Akceptací směnky se banka stává (stejně jako u akceptačního úvěru) hlavním směnečným dlužníkem.¹²⁰

Základním nástrojem je i u ramboursního úvěru pověřovací list¹²¹, jehož prostřednictvím ramboursní banka vývozci oznamuje, že se na základě žádosti ze strany dovozce zavazuje k akceptaci a při splatnosti také k následné výplatě směnky, jíž na ni vystaví vývozce.¹²²

Z uvedeného plyne, že výhodou ramboursního úvěru je pro vývozce fakt, že pokud splní stanovené podmínky, může si být jistý, že dostane řádně (a včas) zaplaceno. Pro dovozce je výhodou fakt, že akcept směnky je spojen s předáním průvodních dokumentů negociační bance, což znamená, že k akceptu může dojít až po řádném odeslání zboží (protože doklad prokazující odeslání zboží je jedním z dokumentů, jež jsou bance předkládány).¹²³

Institut je využíván zejména z toho důvodu, že zajištění směnky v podobě akceptace ze strany banky má mnohem vyšší váhu než akceptace samotným dovozcem.

4.1.3.6 Avalový úvěr

Mnohdy také označován jako úvěr ručitelský. Avalový úvěr je opět velmi podobný úvěru akceptačnímu, tedy opět se jedná o závazkový úvěr, který je spojen se směnkami, popřípadě také se šeky. Jedná se o poskytnutí avalace ze strany banky, která tímto právním jednáním převezme ručení za závazky svého klienta, čímž třetím osobám zaručuje, že klientem vystavená směnka bude v případě, že by ji neuhradil sám tento klient ve sjednaném termínu, zaplacená bankou. Tento typ úvěru vznikne na základě smlouvy mezi bankou a jejím klientem o tom, že banka přebírá ručení za klientův závazek.

¹²⁰ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3671-6. Strana 103.

¹²¹ ramboursní úvěr však může být v některých specifických případech realizován i bez něho
¹²² ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 194.

¹²³ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 194-195.

Bance si za tuto službu samozřejmě účtuje odměnu, kterou nazýváme jako avalovou provizi. Vzhledem k tomu, že banka tuto službu poskytuje pouze ověřeným a bonitním klientům s dobrou platební morálkou, není tato provize příliš vysoká. K samotné akceptaci ze strany banky dochází vyplněním doložky ve znění „per aval“ se současným podpisem na směnce. Směnka se okamžikem tohoto vyplnění a podpisu rázem stává kvalitnější a velmi snadno dále obchodovatelnou.¹²⁴

Na tomto místě je potřeba uvést, že banka se v případě avalového úvěru nestává (na rozdíl od úvěrů ramboursního a akceptačního) směnečným dlužníkem hlavním, ale je pouze v postavení ručitele – směnečného dlužníka vedlejšího, což znamená, že za zaplacení směnky ručí stejně jako směnečník u směnky cizí, případně výstavce u vlastní směnky.

4.1.3.7 Směnečný lombardní úvěr

Úvěr lombardní je obecně úvěrem, který je zajištěn zástavou movité věci. Je sjednáván na fixní částku a s pevnou lhůtou splatnosti. Zapůjčená částka je úročena úrokovou sazbou, jež je nezávislá na tom, zda skutečně dlužník bankou uvolněné peníze využije či nikoliv (nebo případně využije jen z části). Právě z tohoto důvodu není lombardní úvěr příliš často využívaným nástrojem financování. Tento úvěr však může být zajištěn také směnkou. Dochází k tomu zejména v situacích, kdy klient potřebuje úvěr velmi krátkodobého charakteru, ale nedisponuje jinými hodnotami, které by byly vhodné pro zástavu. Případně, když je pro klienta eskontní úvěr příliš drahý.¹²⁵ To se ale stává málokdy, protože, jak je uvedeno výše, eskontní úvěr patří mezi ty nejvyužívanější a nejlevnější úvěry.

4.1.4 Směnka ve spotřebitelských úvěrech

Spotřebitelské úvěry¹²⁶ jsou upraveny zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů. Přestože tento zákon po novelizaci zákonem č. 43/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, obsahuje absolutní zákaz použití smének a šeků pro placení či zajištění placení spotřebitelského úvěru,

¹²⁴ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3671-6. Strana 104.

¹²⁵ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 197-198.

¹²⁶ dle § 3 písm. a) a násl., zákona o spotřebitelském úvěru, se jedná o úvěry poskytované věřitelem fyzickým osobám za účelem financování jejich potřeb. Tyto jejich potřeby však nesmí souviset s jejich podnikáním.

rozhodl se autor práce této problematice věnovat alespoň malou část této kapitoly, týkající se využití směnek v bankovní praxi. Hlavním důvodem, který k tomu autora práce vedl, je to, aby zhodnotil, zda tato úprava je opravdu schopna využívání směnky a šeku ve spotřebitelských úvěrech zamezit. Autor totiž vychází z toho, že, jak je uvedeno výše v této práci, směnka je tzv. bezpodmínečným, nesporným a abstraktním závazkem. To se podle názoru autora neshoduje s možností vyloučit směnku či šek pro určitý konkrétní okruh využití (více viz níže).¹²⁷

Abstraktnost je vlastnost, která od sebe odděluje příčinný vztah (závazek, kvůli kterému nebo na jehož zajištění byla směnka vystavena) a následný závazek plynoucí z vystavené směnky. Bezpodmínečnost autor vnímá jako fakt, že plnění ze směnky nemůže být, pod hrozbou neplatnosti celé směnky, nijak podmiňováno. Nespornost se pak v závazkových vztazích projevuje tak, že při případném vymáhání směnečných závazků není její vlastník povinen prokázat (a soud z úřední povinnosti zjišťovat) nic jiného než to, že je jejím majitelem (směnečným věřitelem) a že je tato směnka platná. Pokud chce dlužník popřít existenci ze směnky plynoucího závazku, může tak učinit pouze skrze směnečné námitky. Nese však v tomto důkazní břemeno.¹²⁸

Z výše uvedeného podle názoru autora vyplývá, že použití směnky (a šeku) je sice zákonem výslovně zakázáno, ovšem pokud by i přes tento zákaz směnka využita byla a spotřebitel ji podepsal, těžko by se v budoucnu tohoto směnečného závazku jakkoliv „zbavil“. Směnka by byla platnou a on by byl zavázán plnit směnečnou sumu.

Pro demonstraci výše uvedeného uvedu následující situaci:

Zkušený věřitel ignoruje zákonný zákaz použití směnky ve spotřebitelském úvěru a dlužník ať už kvůli neznalosti zákonné úpravy případně vidině rychle zapůjčených peněz, takovouto směnku podepíše. Pokud by později dlužník nedostal svému závazku plynoucímu ze směnky a spor by se dostal před soud, postačí věřiteli dle výše uvedeného pouze prokázat, že směnka je platná a že je jejím majitelem – zjednodušeně předložením originálu listiny směnky. Soud nic víc než tyto dva atributy z úřední povinnosti zkoumat nebude a rozhodne, podle

¹²⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2005. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-347-7. Strana 1-2.

¹²⁸ k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 1338/2000, ze dne 27. 3. 2001 (uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2001, pod číslem 97)

názoru autora práce, ve prospěch věřitele. To, z jakého příčinného vztahu směnečný závazek vznikl soud nezkontroluje a pokud to nebude na směnce samé přímo uvedeno, nemá dlužník možnost toto v řízení o námitkách prokázat. Vždy to bude jeho slovo proti slovu věřitele a autor je toho názoru, že by dlužník důkazní břemeno o tom, že směnka vznikla v rozporu s ustanovením § 18 odst. 1 a násl. zákona o spotřebitelském úvěru, neunesl. Zejména, pokud by mezi nimi byly zapůjčené peníze předány fyzicky a beze svědků a neexistuje tak žádný důkaz o tom, zda vůbec došlo ke spotřebitelskému úvěru. A i kdyby se dlužníkovi podařilo ustát důkazní břemeno a dokázat, že směnka byla využita ve spotřebitelském úvěru, tedy v rozporu se zákonem, nemělo by to na směnečný závazek, dle autorova názoru, žádný vliv, vzhledem k výše uvedeným vlastnostem směnky (abstraktnost, bezpodmínečnost a nespornost). Věřitel by tak mohl být pouze potrestán ve správním řízení. Jak vidno, přestože je použití směnky (a stejně tak šeku) ve spotřebitelských úvěrech od roku 2013, zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, zakázáno, tato úprava se nezdá být dosti silnou a reálnému použití směnky nedokáže zabránit. Podle autorova názoru tato úprava, ač využití výslovně zakazuje, tak jej spíše pouze znesnadňuje.

4.1.5 Ostatní směnečné obchody

4.1.5.1 Forfaiting

Forfaiting je dalším možným způsobem odkupu směnky, která ještě není splatná. Odkupujícím subjektem je v tomto případě banka nebo forfaitingové společnosti. Rozdílem a velkou výhodou oproti výše uvedenému eskontu je fakt, že při forfaitingu přecházejí veškerá rizika (měnové, politické, riziko neochoty platit ze strany výstavce směnky, ale také například riziko plynoucí z kurzových změn) na odkupujícího – tedy forfaitera. Pokud tedy například směnečný dlužník svůj dluh neuhradí, dřívějšímu majiteli odkupované směnky za to nehrozí žádný postih. Není zde tedy v pozici nepřímého dlužníka a nijak neručí za to, že směnečná suma bude skutečně v budoucnu uhrazena. Právě z tohoto důvodu je často ze strany odkupujícího subjektu požadováno, aby směnka byla zajištěna, ať už formou avalace nebo případně bankovní zárukou. Výhodou pro stranu, která

směnku prodává je také to, že veškerou administrativu, která je s forfaitingem spojena, provádí forfaiter.¹²⁹

Okamžitě po odkoupení směnky forfaiterem jsou původnímu majiteli vyplaceny peněžní prostředky, od nichž jsou odečteny celkové náklady forfaitingu.¹³⁰

Ve srovnání s eskontním úvěrem je varianta odkupu formou forfaitingu nákladnější. Součástí poplatku účtovaného za forfaiting jsou následující položky:

- **diskont** (úroková sazba, která sjednaná částka mezi subjekty forfaitingu a v níž je zohledněna výše směnečné pohledávky, její zajištění – tedy rizikovost a doba splatnosti),
- **náklady forfaitera spojené se zpracováním** forfaitingu, a
- **tzv. riziková přírážka**, kterou si forfaiter účtuje za možné zhoršení dlužnickovy bonity v mezidobí od uzavření forfaitingové smlouvy do reálného uskutečnění odkupu směnky.¹³¹

Forfaiting je také využíván zejména v mezinárodním obchodě, kdy jsou subjekty vývozce a forfaiter. Smlouva o forfaitingu se mezi nimi uzavírá zvlášť pro každý obchod. Nevýhodu forfaitingu v mezinárodním obchodě lze spatřovat zejména v tom, že minimální částkou pro jeho uskutečnění bývá rozmezí 150 – 200 tisíc amerických dolarů.¹³²

Přesný průběh modelové situace forfaitingu ilustruje schéma na následující straně.

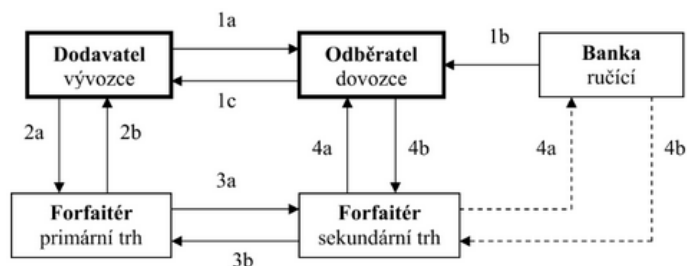
¹²⁹ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4. Strana 115.

¹³⁰ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozšíř. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X. Strana 223-229.

¹³¹ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozšíř. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X. Strana 223.

¹³² MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4. Strana 115.

Obrázek č. 4 - Průběh forfaitingu

Legenda:

- 1a dodávka zboží
- 1b aval banky na směnku (zajištění)
- 1c platba směnkou s odloženou splatností
- 2a prodej směnky
- 2b platba = směnečná část – diskont
- 3a prodej směnky na sekundárním trhu
- 3b platba = směnečná částka – diskont
- 4a předložení směnky k proplacení v době splatnosti
- 4b proplacení směnečné částky v době splatnosti

Zdroj: MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5. Strana 111.

4.1.5.2 Směnečné depo

Směnečné depo bývá zařazováno mezi dokumentární akreditivy (které autor uvádí výše v této práci). Jedná se o instrument, který se začal využívat teprve zhruba před 15 lety. Základem je buď směnka cizí, která je akceptovaná odběratelem a nebo vlastní směnka odběratele. Tato směnka ve většině případů obsahuje avalaci banky a je touto bankou odeslaná do tzv. směnečného depa banky dodavatele. Výhodou směnečného depa je to, že zajišťuje dodavateli (ještě před samotnou dodávkou jeho zboží odběrateli, případně ještě před začátkem samotné výroby tohoto zboží), že mu po splnění určitých předem stanovených podmínek¹³³ bude vydána směnka (směnky), pomocí nichž se může refinancovat u své banky nebo na sekundárním trhu. Směnečné depo se dle výše uvedeného skládá z následujících dvou částí:

- 1) **podepsaná blankosměnka**, případně **směnka akceptovaná a avalovaná** bankou odběratele¹³⁴ a
- 2) **neodvolatelné pokyny odběratelovi banky adresované bance dodavatele**, aby prozatím uschovala přiloženou směnku a v budoucnu, po předložení příslušných dokumentů dodavatelem, do ní doplnila chybějící

¹³³ což bance prokáže předložením požadovaných dokumentů

¹³⁴ tyto směnky většinou neobsahují datum vystavení, datum splatnosti a v některých případech ani směnečnou sumu

náležitosti a vydala ji dodavateli. Těmito **náležitostmi jsou**:

- datum vystavení, které se shoduje s datem, kdy byly bance dodavatelem předloženy příslušné dokumenty,
- splatnost směnky, která je většinou stanovena na určitou dobu po vystavení nebo po předložení dopravního dokladu,
- směnečná suma, určená podle hodnoty dodávky uvedené např. ve fakturách, a
- sjednaná výše úroků.¹³⁵

4.2 Využití šeků v bankovní praxi

Jak bylo již v této práci uvedeno (kap. 3.2), šeky můžeme podle způsobu jejich použití rozdělit na šeky pokladní a šeky k zúčtování.

Šek pokladní je šekem, jehož účelem je výběr hotových peněz z bankovního účtu vedeného u konkrétní banky. Aby mohl být využit, je zřejmé, že na zmíněném bankovním účtu musí být volné peněžní prostředky, tedy aktivní zůstatek, případně povolený debet, což je jakýsi typ úvěru, u nějž, pokud jsou zapůjčené peníze (lidově řečeno „peníze v mínusu“) včas vráceny - zůstatek je 0,- Kč, se neplatí žádný poplatek. Určující je ale samozřejmě ceník konkrétní banky, předchozí finanční historie klienta apod. Druhým, a také již zmíněným, typem šeku je **šek k zúčtování**. U tohoto typu šeku je proplacení hotových peněz, jak plyne již ze samotného názvu, vyloučeno. Může být šekovníkem vyplacen pouze bezhotovostně. Určujícím pro tento typ šeku jsou doložky, které bývají na šecích uvedeny. U šeku k zúčtování to pak je doložka ve znění: „pouze k zúčtování“ s tím, že pokud by tato doložka byla na šeku uvedena, ale později přeškrtnuta, toto přeškrtnutí je neplatné a pokud by šekovník tuto škrtnutou doložku nedodržel, odpovídal by (do výše šekové částky) za případný vznik škody.¹³⁶

Aby nemohlo dojít ke zneužití šeků neoprávněnou osobou, je možné využít tzv. „křížování šeku“, které se provede pomocí dvou rovnoběžných čar příčně přes lícovou stranu šeku. Existují dva druhy křížování šeku, kterými jsou:

- křížování všeobecné, které znamená, že šekovník může šek proplatit buď peněžnímu ústavu (jiné bance) a nebo svému klientovi, a

¹³⁵ MARVANOVÁ, Marie. *Zvláštní druhy bankovních instrumentů*. Původní nebo upravené texty pro ASPI, ze dne 01.09.2003. Identifikační číslo programu ASPI: LIT23566CZ.

¹³⁶ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 160.

- křížování zvláštní, které se od toho všeobecného liší tím, že je mezi rovnoběžnými čarami uveden konkrétní název peněžního ústavu, a které může šekovník vyplatit pouze takto označenému konkrétnímu subjektu, případně, je-li označený subjekt šekovníkem, může proplatit šek svému zákazníkovi.¹³⁷

Další operací, která je v souvislosti s užíváním šeků úzce spojena, je tzv. **stoppayment** šeku, kterým dává výstavce šeku příkaz šekovníkovi, aby šek neproplatil. Tohoto institutu se užívá zejména v situacích, kdy byl šek odcizen, případně ztracen.¹³⁸

4.2.1 Vydávání soukromých šeků

Na základě žádosti (a následném uzavření Smlouvy o používání šeků a vydání šekové knížky) ze strany klienta mu banka vydá šekovou knížkou, obsahující jednotlivé šekové formuláře. Majitel této knížky poté vyplní jednotlivé formuláře, čímž se z nich stane platný šek, kterým může platit jiným osobám, případně si prostřednictvím šeku vybrat hotovost z banky.¹³⁹ Z toho vyplývá, že klient žádající o vydání šekové knížky, obsahující soukromé šeky, musí mít vedený u této banky účet. V současné době je možné najít nabídku vydání soukromých šekových knížek v nabídkách například ČSOB, a. s., či u Komerční banky, a. s.

4.2.2 Vydávání bankovních šeků

Vydávání bankovních šeků je častější operací než vystavování šeků soukromých. V současné době tuto službu nabízejí například ČSOB, a. s., Česká Spořitelna, a. s. či také GE Money Bank, a. s. Rozdílem oproti soukromým šekům je, že příkazce po své žádosti o vydání bankovního šeku rovnou obdrží již vyplněný šek. Banka si ovšem buď již před vystavením tohoto šeku z účtu výstavce šeku převede na svůj vnitřní účet částku, na kterou bude znít šek a nebo tuto částku musí předem výstavce šeku v hotovosti složit na zmíněný vnitřní účet

¹³⁷ POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7. Strana 225.

¹³⁸ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 161.

¹³⁹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankěře a klienty*. Praha: Linde, 2005. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-515-X. Strana 363.

banky. Pokud šeky zní na českou měnu, jsou splatné u příslušné banky. Pokud jsou šeky vystaveny na cizí měnu, jsou obvykle splatné u zahraniční banky. U této zahraniční banky (která se zároveň stává šekovníkem) má pak banka, jež šek vystavila, účet vedený v cizí měně. Tato měna se většinou odvíjí od toho, kde má tato zahraniční banka své sídlo.

4.2.3 Inkaso šeku

Před tím než dojde k proplacení šeku je provedena tzv. cenzura šeku. Cenzurou rozumíme zkontrolování veškerých zákonem požadovaných šekových náležitostí a případně i zvážení jiných, s obchodem souvisejících, rizik. Až poté je možno se rozhodnout o proplacení (a o způsobu inkasa) šeku, ke kterému může dojít následujícími způsoby:

- 1) první možností je **okamžité proplacení** šeku (k tomuto viz kap. 3.4). Tomuto způsobu proplacení šeku předchází opět tzv. cenzura, zmíněná již u směnky. Tento způsob je využíván pouze v případech, kdy je banka, u níž je žádáno o proplacení, zároveň šekovníkem. Důvodem je možnost okamžitého ověření zůstatku na účtu výstavce,
- 2) druhou možností je **eskontace šeku**, kdy je šeková suma po sražení diskontu okamžitě vyplacena majiteli. Poté je proplacený šek odeslán inkasní bance nebo šekovníkovi k inkasu. Pokud inkasní banka nebo šekovník tento šek neproplatí, je osoba, které byla šeková částka vyplacena, povinna tuto částku bance vrátit (bez zbytečného odkladu). Plus budou k této částce připočteny výlohy, které vzniknou šekovníkovi nebo inkasní bance,
- 3) třetí možností je **inkaso šeku**, které můžeme ještě dále rozdělit na 2 typy, kterými jsou:
 - **cash letter system** – šek je jeho majiteli ihned proplacen, ale výhradou storna pro případ, že by tento šek nebyl proplacen šekovníkem, a
 - **after final payment** – banka šek jeho majiteli proplatí až poté, kdy obdrží od šekovníka dobropis, což je poněkud zdlouhavá a

také poměrně nákladná varianta, tudíž není v praxi tolik využívána.¹⁴⁰

4.2.4 Cestovní šek

Cestovní šek je zvláštním produktem, který nabízejí i některé banky v České republice (například Komerční banka, a. s.).

V některých případech jej však lze zakoupit například i u větší cestovní kanceláře a nebo také u zahraniční pošty, což jsou ovšem pouze zprostředkovatelé, nikoliv emitenti cestovního šeku. Jedná se o cenný papír, jímž je možno v zahraničí platit namísto hotovosti, může být v zahraničí (v bance, případně i směnárně) vyměněn za valuty a nebo může být rovnou vystaven na cizí měnu, např. pro cestu po Evropě může být rovnou vystaven v měně EURO. Co se týče jeho výplaty, tak při předkládání šeku k proplacení je nutno tento šek na určitém místě znovu podepsat, a to za přítomnosti pokladního, který oba podpisy porovná¹⁴¹, čímž je eliminováno riziko jeho možného zneužití. Výhodou cestovního šeku je také to, že při jeho ztrátě či odcizení lze požádat vystavitele o šek náhradní a zároveň o zneplatnění ztraceného/odcizeného šeku.¹⁴²

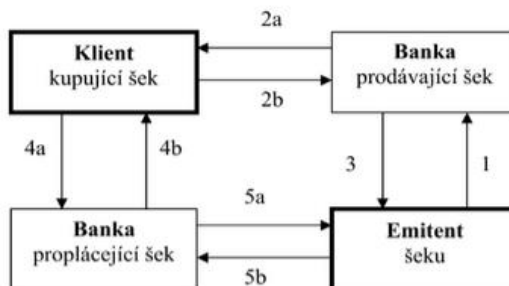
Po proplacení cestovního šeku je tento zaslán svému výstavci současně s požadavkem, aby byla převedena protihodnota (viz Obrázek č. 5 na následující straně).

¹⁴⁰ POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7. Strana 225.

¹⁴¹ této metodě, využívané u cestovních šeků, se ve říkání „watch and compare“

¹⁴² BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7. Strana 412-413.

Obrázek č. 5 - Schéma využití cestovního šeku

Legenda:

- 1 převzetí šeku do konsignace
- 2a prodej cestovního šeku klientovi
- 2b zaplacení šeku hotově (převodem z účtu) bance, včetně provize
- 3 převod částky odpovídající sumě prodaných šeků
- 4a předložení šeku k proplacení
- 4b proplacení šeku
- 5a předložení šeku k proplacení emitující instituci
- 5b proplacení šeku

Zdroj: MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5. Strana 55.

Pokud by naopak vůbec nedošlo k využití cestovního šeku, může jej jeho majitel sám odprodat zpět bance (příp. cestovní kanceláři), která tento cestovní šek na jeho žádost vystavila.¹⁴³

I z těchto důvodů je u některých lidí tato forma placení stále oblíbená a využívána. Samozřejmě ale je, a podle mínění autora stále více bude, tento typ plateb vytlačován již zmíněnými platebními (a často již bezkontaktními) kartami, NFC čipy, elektronickými peněženkami atd.

Náležitostmi cestovního šeku jsou:

- označení, že se jedná o cestovní šek,
- jméno výstavce a jeho podpis a
- příkaz (nebo příslib) vyplatit v šeku uvedenou částku.

4.2.5 Blankošek

Zvláštním typem šeku je tzv. blankošek, který je upraven v Čl. II. § 13 zákona směnečného a šekového. Jedná se o šek, který je, co se týče náležitostí, vydán jako neúplný. Tato jeho neúplnost je však předem ujednána a ani jedna ze

¹⁴³ ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6. Strana 163.

zúčastněných stran tak tuto neúplnost nemůže majiteli směnky namítat.¹⁴⁴ Existuje zde opět, stejně jako u blankosměnky, tzv. vyplňovací právo, které je nyní pouze nazýváno jako „šekové“. Jeho účinky a dopady jsou shodné s těmi, jež zmiňuji u blankosměnky. Vzhledem k podobnosti obou institutů jsou důsledky vystavení a vyplnění blankošeku shodné s těmi, jež uvádím výše pro blankosměnku.

4.3 Rizika spojená s využíváním směnek a šeků v platebním styku

Při využívání směnek a šeků v platebním styku může jejich uživatelům hrozit řada rizik, na něž se autor práce pokusí v této podkapitole upozornit. Co se týče vnitrostátního platebního styku, hlavním rizikem bude zajisté neochota, případně neschopnost dlužníka, ať už jeho postavení vyplývá ze směnky či šeku, dostát svým závazkům, tedy splnit svůj dluh. Menším, přesto však dosti nepříjemným, rizikem může být to, že dlužník je sice ochoten a schopen svému závazku dostát, ovšem s menším či větším prodlením, bez ohledu na to, z jakého důvodu se do tohoto prodlení dostal. Zmíněná rizika řadíme do skupiny rizik komerčních. Dalším typem možných rizik jsou rizika patřící do skupiny politických. Ty se vyskytují zejména v platebním styku zahraničním. Řadíme mezi ně například neočekávané politické události, rizika spojená s možnou změnou kurzů mezi smluvními partnery a v neposlední řadě rizika právní, která vyplývají z odlišnosti kultur a právních úprav jednotlivých států.¹⁴⁵

Pro uživatele směnky a šeku je pak dalším obrovským rizikem také možnost zneužití těchto nástrojů využívaných v platebním styku. Vždy je proto třeba dbát na to, aby tyto instrumenty obsahovaly veškeré náležitosti, jež jsou na ně aktuální zákonnou úpravou kladeny. Jako stěžejní autor považuje nabytí potřebné znalosti a zjistit si také možná úskalí, týkající se směnek a šeků včas před tím, než je jako účastník platebního styku začnu využívat. To se bohužel podle jeho názoru neděje a stále se setkáváme s osobami, jež se směnečně zaváží, aniž by znali všechny možné konsekvence jejich využití.

V případě nedostatečných znalostí ohledně směnek a šeků může dojít k nepříjemnostem na obou stranách – věřitele i dlužníka. Jako příklad může posloužit situace, kdy by směnečný dlužník uvedl na směnku nepravdivé údaje

¹⁴⁴ s výjimkou nabytí šeku ve zlé víře a nebo v případech hrubé nedbalosti

¹⁴⁵ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozšíř. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X. Strana 21-25.

nebo by například směnku podepsal na nesprávném formuláři. V těchto situacích by byl poškozen věřitel a vymáhání dlužné částky by bylo značně ztíženo, ne-li vyloučeno.

V obdobné situaci se však může ocitnout i dlužník, který by z neznalosti například podepsal více stejnopisů též směnky, které by však nebyly řádně očíslovány, jak zákon¹⁴⁶ vyžaduje. V tom případě by každý ze stejnopisů směnky platil za samostatnou směnku, což by v některých situacích mohlo být pro dlužníka až likvidační. U blankosměnky a blankošeku by pak měla být opatrnost a nedůvěřivost na té nejvyšší možné úrovni.

¹⁴⁶ Čl. I. § 64 odst. 2 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového

5 Komparace právní úpravy směnky a šeku v České republice a na Slovensku

Slovenská i česká úprava směnek a šeků zůstala, ač je to u zákonů po tak dlouhé době velmi nezvyklé, doposud zachována v původním zákoně, kterým je zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, účinný shodně v obou státech od 1. ledna roku 1951. Tento zákon reflektuje Ženevské směnkové konvence, jejichž cílem bylo unifikování směnečného práva. Dodnes ani v jednom ze států, které tyto konvence přijaly, nedošlo k nějaké rozsáhlejší novelizaci. Zákon směnečný a šekový prošel jak u nás v ČR, tak na Slovensku, pouze drobnými a nutno dodat, že pouze kosmetickými, změnami. Tyto změny si byly nutné kvůli změně jiných zákonů, jež zákon směnečný a šekový musí určitým způsobem reflektovat. Jako příklad možno uvést změnu zákona č. 191/1950 Z. z., zmenkového a šekového zákona (jak se tento zákon na Slovensku nazývá) kvůli tomu, aby tento zákon zohlednil přijetí nové měny – EURO. K poslední aktualizaci zmenkového a šekového zákona na Slovensku došlo v roce 2015, a to proto, aby reflektoval zákon č. 438/2015 Z. z., kterým se mění slovenský Občiansky súdny poriadok a kterým se mění a doplňují některé další zákony.

Obdobná situace panuje i v České republice, kdy došlo vždy také pouze k velmi drobným novelizacím, jež byly nutné v souvislosti s přijetím zákonů č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, č. 296/2007 Sb., insolvenčního zákona či zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Nikdy však nedošlo ani v jednom ze zmíněných států k takovým změnám, aby to jakkoliv ovlivnilo jednotlivé instituty či systematiku zákona, který oba státy dodnes používají ve shodné a téměř nezměněné podobě, pouze s výjimkou jazykové rozdílnosti obou států. Jako příklad této jazykové (ne však právní) rozdílnosti je možno uvést například pojem „zročnosť“, který ve slovenštině znamená totéž co v České republice „splatnost“ - a je tedy spojen se shodnými právními účinky. Takovýchto příkladů jazykových rozdílů je možno nalézt celou řadu, ovšem nijak to neovlivňuje shodnost pojmů v rovině právní. Tzv. „duch zákona“ je tedy dle názoru autora stále v obou státech totožný, a to i po uplynutí více než 65 let.

Závěr

V této diplomové práci se autor věnoval zejména směnce a šeku, se zaměřením na jejich konkrétní využití v bankovní praxi. Práce se ve své úvodní části nejprve zabývala pojmem platební styk, který bylo nutno definovat hned na začátku, protože tento pojem byl pro pochopení celé práce velmi důležitý a prostupuje de facto všemi kapitolami. Po definování platebního styku a uvedení jeho jednotlivých forem a druhů, byly autorem uvedeny vybrané nejdůležitější právní předpisy, které platební styk mohou ovlivňovat, případně i omezovat a stanovovat tak jisté mantinely, ve kterých se musí platební styk pohybovat. Jako příklad takového předpisu možno uvést například zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, či zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který nově zakazuje využití směnky a šeku ve spotřebitelských úvěrech.

Po úvodní části této diplomové práce, která byla zaměřena zejména na platební styk jako takový, následovaly kapitoly týkající se zvláště směnky i šeku. Každému z těchto cenných papírů tedy byla věnována samostatná kapitola, v níž byly vždy nejprve definovány základní znaky a definice toho kterého cenného papíru, jeho zákonné náležitosti, které jsou podmínkou platného vzniku závazku vyplývajícího z tohoto cenného papíru, a v neposlední řadě také právní úprava, která konkrétní cenný papír upravuje. Autor vždy následně u každého z těchto dvou cenných papírů uvedl jednotlivé účastníky, tedy účastníky směnečně-právních i šekových vztahů, a také druhy těchto cenných papírů podle jejich využití v platebním styku, případně podle toho, kdo a za jakým účelem tyto cenné papíry vystavil.

Nejdůležitější kapitolou je pak dle názoru autora kapitola č. 4, která se již plně věnuje praktickému využití směnky a šeku v bankovní praxi. Jak autor zjistil, jejich využití spočívá ve většině případů zejména v úvěrových operacích, které jsou směnkou či šekem zajištěny. Jako příklad lze uvést zejména úvěry eskontní - tedy úvěry získané na základě odkupu těchto cenných papírů ještě před jejich splatností, či úvěry, které jsou využívány zejména v mezinárodním obchodě - například úvěr ramboursní. Ne vždy jsou však tyto cenné papíry využívány v souvislosti s nějakým typem úvěru. V nabídce českých bank je totiž možno nalézt také mnoho dalších zajímavých produktů, které jsou spojeny se šekem či směnkou, a které jsou v práci samozřejmě také zmíněny. Jako příklad může posloužit cestovní šek, který je stále českými bankami nabízen a který není

žádnou formou úvěru. Jako další příklad je možno uvést také blankosměnku, což je nejprve pouhá listina (tedy nikoliv cenný papír) a cenný papír se z ní stane až v případě, že nastane určitá skutečnost, kterou předvídá vzájemná smlouva mezi vystavitelem blankosměnky a jejím příjemcem. S tímto se pojí tzv. vyplňovací právo k blankosměnce, které je také v práci podrobně rozebráno.

Ve své diplomové práci autor vycházel zejména z monografií nejznámějších směnečných a šekových teoretiků (Chalupa, Kovařík a další), kteří se směnkám a šekům věnují již dlouhou dobu, jsou velmi uznávanými autoritami ve svém oboru, a jejichž publikace jsou využívány a citovány v mnoha odborných publikacích a dokonce i v české judikatuře, týkající se směnečného či šekového práva.

Při psaní této diplomové práce autor narazil na jeden poměrně velký problém, kterým je fakt, že již zmíněný zákon o spotřebitelském úvěru sice výslovně vylučuje použití směnky a šeku, ovšem již z pouhé definice směnky plyne, že směnečné závazky jsou nesporné, abstraktní a bezpodmínečné. Tedy pokud již například směnka existuje (přestože vznikla v rozporu se zákonem o spotřebitelském úvěru), bude velmi těžké či dokonce nemožné dokázat, že vznikla právě za účelem zajištění tohoto úvěru. Důvodem je fakt, že dle ustálené judikatury (viz Rozsudek Nejvyššího soudu, který je výše v práci zmíněn) soud u směnky nezkontroluje důvod jejího vzniku, ale pouze to, zda tato směnka je platná - tedy splňuje zákonem požadované náležitosti, zda se jedná o její originál (případně opis či stejnopis) a zda byla tato směnka předložena včas. Podle názoru autora se tedy jedná o neúčinnou právní úpravu, která ač něco výslovně vylučuje, neobsahuje žádné mechanismy, jak toho docílit. Zákonodárci tedy zřejmě opomenuli samotnou podstatu a formální přísnost směnky a šeku. Tomu, kdo tento zákaz poruší tak hrozí pouze správní postih. Dlužník by ovšem, dle názoru autora této práce, i tak musel z této směnky věřiteli plnit. I z tohoto důvodu autor nabádá k velké obezřetnosti při využívání směnek či šeků, protože, jak vidno, ani právní úprava, jež výslovně zakazuje využití směnky či šeku, nedokáže reálnému využití těchto instrumentů v určitých nežádoucích oblastech hospodářského života zabránit. Důvodů pro obezřetnost a rizik je však mnohem více a mnohdy mohou neznalého laika, případně i jeho blízké okolí, přivést do opravdu nepříjemné, možná až likvidační situace. Proto na tato rizika autor práce také v jedné z podkapitol (konkrétně v kapitole č. 4.3) upozorňuje.

V poslední kapitole se pak autor věnoval komparaci právní úpravy směnek a šeků na Slovensku a v České republice. Oba zákony jsou však totožné, vyjma určitých jazykových odlišností, kdy je stejná situace (či institut) sice nazvána odlišně, ovšem jedná se o jedno a totéž. K určitým změnám těchto zákonů samozřejmě během uplynulých let došlo, ale většinou se jednalo pouze o změny, které byly nutné z toho důvodu, aby zákon směnečný a šekový (a na Slovensku zákon zmenkový a šekový) reflektoval jiné, nově přijaté, právní předpisy či jejich novelizace, které se jej určitým způsobem dotýkají.

Dle všeho výše uvedeného je autor toho názoru, že směnka i šek jsou v praxi stále poměrně hojně užívanými cennými papíry. Jak vyplývá z kapitoly, týkající se jejich využití v bankovní praxi, existuje dokonce několik druhů úvěrů či jiných bankovních produktů, jejichž neoddělitelnou součástí jsou právě šek a směnka. Přestože již existuje mnoho jiných a modernějších instrumentů, jež jsou v práci zmíněny, např. NFC čipy, bezkontaktní platební karty atd., stále jsou podle názoru autora této diplomové práce směnka i šek neoddělitelnou součástí platebního styku a bankovní praxe v České republice.

Cizojazyčné resumé

The main aim of this thesis titled „The Bill of exchange and the Cheque and their use in banking practise“ is to outline place for the Bill of exchange and the cheques in payments in the Czech republic, especially in banking practice.

In the first chapter author of this thesis described essential and necessary key words for understanding following parts of this thesis. First of all author characterized meaning of the term „payment system“ and then the author defined what kind of payments are there in the Czech republic and which forms and methods of payments are used in there. In this part of this thesis there are also stated which laws governs the payments or which laws at least the payments affects somehow.

Second chapter of this thesis deals with definition of the Bill of Exchange, also with its types, legal requirements and participants of Bills of Exchange relations that the author divided into two groups – basic participants and special participants.

Next chapter deals with definition of the Cheque. In this chapter there are stated its types, modifications and also with all legal requirements that are necessary for the valid Cheque. There are also mentioned basic and special participants of Cheques relations as well as for the Bill of Exchange above.

The main part of the thesis – fourth chapter, deals with real usage of the Bills of Exchange and Cheques in banking praxis in the Czech Republic. There are mentioned all kinds of loans (for example discount loan etc.), which can be associated with Bills of Exchange or Cheques. In this chapter there are also mentioned and described other possibilities of usage Bills of Exchange or Cheques – for example traveler's Cheque, Blank Cheque or forfaiting of the Bill of Exchange etc.)

Penultimate chapter is devoted to risks that can occur when laymen are using the Bill of Exchange and Cheque in real life payments. There are also stated some recommendations of the author for this situations.

In the last chapter of this thesis there is comparison between Czech Republic and Slovakia in terms of legal regulation of Cheques and Bills of exchange. However there are very small differences, because both of these countries uses the same law (n. 191/1950, in Collection of Laws). This situation

has its origins in the past, when these countries were only one country which name was Czechoslovakia. After the dissolution of these two states they still keep this, already mentioned, law in almost unchanged version - there are only some small changes which were necessary in order to reflect other new laws or its amendments in both countries.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- 1) BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.
- 2) SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. *Platební styk*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2007. ISBN 978-80-7265-107-8.
- 3) JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Petr MRKÝVKA a Ivan TOMAŽIČ. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-155-7.
- 4) KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0001-8.
- 5) MARVANOVÁ, Marie. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozš. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X.
- 6) MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5.
- 7) LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-510-8.
- 8) SCHLOSSBERGER, O; SOLDÁNOVÁ, M. *Platební styk*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a.s., 2007. ISBN 978-80-7265-107-8.
- 9) ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. ISBN 978-80-7408-029-6.
- 10) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5.
- 11) PAULY, Jan. *Základní teoretické otázky cenných papírů*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-650-5.
- 12) SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební styk*. 3., přeprac. vyd. Praha: Bankovní institut, 2000. ISBN 80-7265-036-X.
- 13) ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

- 14) POLOUČEK, Stanislav. *Peníze, banky, finanční trhy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-152-9.
- 15) HUBÁČKOVÁ - SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. Vyd. 1. Brno: Econ, 2005. ISBN 80-86433-12-9.
- 16) KOPÁČ, Ludvík. *Směnky a směnečné právo: (směnečný zákon s komentářem a úvodem do směnečného práva)*. Praha: Prospektrum, 1993. ISBN 80-85431-43-2.
- 17) CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8.
- 18) NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: Profess, 1992. ISBN 80-85235-10-2.
- 19) MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.
- 20) POLIDAR, Vojtěch. *Management bank a bankovních obchodů*. 2. upr. vyd. Praha: Ekopress, 1999. ISBN 80-86119-11-4.
- 21) REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3671-6.
- 22) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 4., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2005. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-347-7.
- 23) MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. *Platební styk: platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozšíř. vyd. Brno: Econ, 1995. ISBN 80-901627-2-X.
- 24) POLOUČEK, Stanislav. *Bankovnictví*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7.
- 25) DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha: Linde, 2005. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-515-X.

Články:

- 1) NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Právo a podnikání č. 2/1992. Původní nebo upravené texty pro ASPI. Identifikační číslo ASPI: LIT2017CZ.
- 2) CHALUPA, Radim. *Depozitní a depotní směnka*. Právní rozhledy. 4/1996.
- 3) MARVANOVÁ, Marie. *Zvláštní druhy bankovních instrumentů*. Původní nebo upravené texty pro ASPI. Identifikační číslo ASPI: LIT23566CZ.

Časopisy:

časopis Soudní judikatura č. 7/2001

Internetové zdroje:

- 1) MACHALA, Karel. *Hotovost je (zatím) nenahraditelná*. ihned.cz [online]. Praha, 19. 2. 2004 [cit. 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://ihned.cz/c1-13981750-hotovost-je-zatim-nenahraditelna>
- 2) Nový rok ve vaší peněženke. Velký přehled změn. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: *Economia*, 2015 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/zmeny-v-roce-2015-novinky-osobni-finance/r~8a9d3e0e8f7f11e4a10c0025900fea04/>
- 3) Často kladené dotazy - Vysvětlení pojmů bankovka, státočka, obchodní mince, pamětní bankovka a mince. *Česká národní banka* [online]. [cit. 30-01-2016]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/vysvetleni_pojmu_bankovka_statovka.html
- 4) Finanční vzdělávání - Slovníček Bankovníctví. *Finanční vzdělávání* [online]. Praha, 2007 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.financivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=223>
- 5) Slovník pojmů. *Kancelář finančního arbitra* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.finarbitr.cz/cs/informace-pro-verejnost/slovník-pojmu.html>
- 6) Nový trend v placení na internetu: elektronická peněženka. *Finparada.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/2473-Novy-trend-placeni-na-internetu-elektronicka-penezenka.aspx>
- 7) Pro koho je určena: Plzeňská mini - Plzeňská karta. *Plzenskakarta.cz* [online]. Plzeň, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.plzenskakarta.cz/plzenska-mini/pro-koho-je-urcena/>

8) Šeky: Jak jim lépe porozumět? *Investujeme.cz* [online]. Praha: Fincentrum, 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/seky-jak-jim-lepe-porozumet/>

9) ERB bank nesmí dle opatření ČNB poskytovat úvěry a přijímat vklady. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2016/20160309_erb_bank.html

Použité právní předpisy:

zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku

zákon č. 261/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu

zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

zákon č. 43/2013 Sb., kterým se mění zákon zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách

zákon č. 296/2007 Sb., insolvenční zákon

zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Soudní judikatura:

rozsudek Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 5 Cmo 5/2008, ze dne 18. 3. 2008

rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 32 Cdo 1338/2000, ze dne 27. 3. 2001

Cizojazyčné zdroje:

Uniform Rules for Collections (URC-522, revision 1996)

Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP-600, rev. 2007)

Ostatní použité zdroje:

Vlastní seminární práce autora z předmětu Obchodní právo 4 na téma „Indosace směnky“, 2016

Přednášky z předmětu „Směnečné právo“ vyučovaného na FPR ZČU

Přednášky a semináře z předmětu Obchodní právo 3, vyučovaného na FPR ZČU

Seznam použitých zkratek

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
Kč	Korun českých
Sb.	Sbírka zákonů
Z. z.	Zbierka zákonov

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Schéma oběhu hotovosti v České republice	8
Obrázek č. 2 - Průběh eskontního úvěru	45
Obrázek č. 3 - Průběh akceptačního úvěru.....	47
Obrázek č. 4 - Průběh forfaitingu.....	53
Obrázek č. 5 - Schéma využití cestovního šeku.....	58

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Vzor směnky vlastní

Příloha č. 2 - Vzor směnky cizí

Příloha č. 3 - Vzor soukromého šeku

Příloha č. 4 - Vzor bankovního šeku

Příloha č. 5 - Vzor vlastní fixní směnky s avalem a s doložkou „bez protestu“

Příloha č. 6 - Žádost o vydání tiskopisů soukromých šeků (šekové knížky)

Příloha č. 7 - Vzor blankosměnky sloužící k zajištění úvěru (GE Money Bank, a. s.)

Přílohy

Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Měna	Částka
------	--------

Za tuto směňku zaplatím

Údaj splatnosti (měsíc slovy)

Na řad
(komu)

Částka slovy

Splatno v (místo placení) u (domicil)

Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) výstavce

Příloha č. 1 - Vzor směňky vlastní, zdroj: <http://www.judrnejtek.cz/vzorysmenek.htm>

Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Měna	Částka
------	--------

Za tuto směňku zaplaťte

Údaj splatnosti (měsíc slovy)

na řad
(komu)

Částka slovy

Směnečník:

Přesná adresa:

Splatno v (místo placení) u (domicil)

Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) výstavce

Podpis příjemce (akceptanta)

199

Příloha č. 2 - Vzor směňky cizí, zdroj: <http://www.judrnejtek.cz/vzorysmenek.htm>

Příloha č. 3 - Vzor soukromého šeku, zdroj: <http://schlossberger.sweb.cz/vzory%20seku.html>

Příloha č. 4 - Vzor bankovního šeku, zdroj: <http://schlossberger.sweb.cz/vzory%20seku.html>

V Praze dne 15. března 2011
Místo a datum vystavení

Za tuto vlastní směnku zaplatím bez protestu dne

16. listopadu 2012

na řad

První Podnikavá Společnost, s.r.o., IČ: 11111111, se sídlem Vokurková 111/1, 110 00 Praha 1

200 000,- Kč

slovy: Dvěstětisíc Korun českých

Splatno :

v Praze, Nad Duby 555/5

Jako rukojmí za výstavce :

LIABILITY GROUP s.r.o., IČ 222 22 22
se sídlem Praha 2, Keadlubnová 2/222 PSČ 120 00
jednající jednatelem Janem Zaručným

Výstavce :

Josef DLUHOŠ , nar. 05.05.1955
bytem Nad Duby 555/5 , 150 00 Praha 5

(podpis rukojmího)

(podpis výstavce)

Příloha č. 5 - Vzor vlastní fixní směnky s avalem a s doložkou „bez protestu“, zdroj:
<http://www.judrnejtek.cz/vzorysmenek.htm>

ŽÁDOST O VYDÁNÍ TISKOPISŮ SOUKROMÝCH ŠEKŮ

adresa pobočky _____
 ulice _____ PSČ _____ město _____

CC pobočky _____

kontaktní osoba/telefon _____

k účtu číslo* _____ /0300 v měně _____

vedeném v pobočce _____

majitel účtu (název účtu) _____

adresa trvalého pobytu/sídlo majitele účtu _____

jméno a příjmení majitele účtu / osoby oprávněné za majitele účtu jednat / zmocněnce _____

počet tiskopisů _____

způsob převzetí tiskopisů** poštou - doporučené na adresu _____
 osobní převzetí v pobočce _____
 ulice _____ PSČ _____ město _____

osoba pověřená k převzetí tiskopisů *** _____
 druh a číslo průkazu totožnosti *** _____

Majitel účtu prohlašuje, že se řádně seznámil s platnými „Podmínkami pro soukromé šeky“, souhlasí s nimi a zavazuje se je dodržovat.

Potvřuji, že jsem ověřil výše uvedené údaje v této žádosti a podpis majitele účtu / osoby oprávněné za majitele účtu jednat / zmocněnce _____ V _____ dne _____

prováděcí razítko a podpis pracovníka Československá obchodní banka, a. s. _____

podpis majitele účtu / osoby oprávněné za majitele účtu jednat / zmocněnce (v souladu s bodem č. 1 Podmínek pro soukromé šeky) _____

* číslo účtu ve tvaru používaném pro platební styk
 ** zaškrtněte volbu
 *** vyplňte vždy v případě zaškrtnutí volby "osobní převzetí v pobočce"

ZÁZNAM O VYDÁNÍ TISKOPISŮ SOUKROMÝCH ŠEKŮ

počet tiskopisů _____

číslo tiskopisů od _____ do _____

zpracoval/zadal do systému _____
 prováděcí razítko a podpis pracovníka Československá obchodní banka, a. s. _____

Výše uvedené tiskopisy soukromých šeků předal dne _____ převzal dne _____

prováděcí razítko a podpis pracovníka Československá obchodní banka, a. s. _____ podpis osoby pověřené k převzetí tiskopisů soukromých šeků _____

strana 1 z 1

Československá obchodní banka, a. s.
 Radlická 333/90, 120 27 Praha 2; IČ: 00001920
 zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B: 3000/V, vložka 46

Příloha č. 6 - Žádost o vydání tiskopisů soukromých šeků (šekové knížky), zdroj:
<https://www.csob.cz/portal/lide/produkty/formulare-ke-stazeni#seky>

Blankosměnka vlastní

vystavená v souvislosti s úvěrovou smlouvou číslo

V....., dne
(místo vystavení) (datum vystavení)

Za tuto směnku vlastní zaplatím :

Dne, V
(datum splatnosti, měsíc slovy) (místo placení uvést co nejpřesněji)

komu : GE Money Auto, s. r. o., Vyskočilova 1422/1a, Praha 4-Michle, IČ 60112743
(remitent)

částku : Kč slovy :

„BEZ PROTESTU“

Emitent:

(výstavce směnky)

Jméno, příjmení:

Bydliště:

.....

IČ:

Č. OP:

Podpis:

Per aval za výstavce 1 :

(avalista č.1)

Jméno, příjmení:

Bydliště:

.....

RČ:

Č. OP:

Podpis:

Per aval za výstavce 2 :

(avalista č.2)

Jméno, příjmení:

Bydliště:

.....

RČ:

Č. OP:

Podpis:

Příloha č. 7 - Vzor blankosměnky sloužící k zajištění úvěru (GE Money Bank, a. s.), zdroj: <https://www.gemoney.cz/documents/cz/autonasplatky/dealer/autocredit/ACRsmenkafohododohodasouhlas050902.pdf>